

ΟΜΑΔΑ

ΕΚΘΕΣΗ

ΕΦΗΒΩΝ

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΜ-

ΒΟΥΛΩΝ

**ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2009**

**«Δεν χρειάζεται να είσαι γέρος
για να είσαι σοφός»**

Παροιμία της αφρικανικής φυλής Γιορούμπα

Ο Συνήγορος του Παιδιού ευχαριστεί τους εφήβους συμβούλους του για την ενθουσιώδη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες της χρονιάς, τους εκπαιδευτικούς που συνεργάστηκαν μαζί μας, τους υπεύθυνους Αγωγής Υγείας της Β/θμιας Εκπαίδευσης, και ιδίως του Νομού Θεσσαλονίκης που συμμετείχαν σε μεγάλο μέρος των προσπαθειών μας, τα Παιδικά Χωριά SOS που διευκόλυναν τις συναντήσεις μας και τις τοπικές μεταφορές των εφήβων, την αεροπορική εταιρεία Aegean Airlines που έδωσε τη δυνατότητα δωρεάν μετακίνησης αυτών και των συνοδών τους στους τόπους συνάντησής μας και τις Ενώσεις Ξενοδόχων Αθήνας και Θεσσαλονίκης που τους προσέφεραν δωρεάν φιλοξενία σε ξενοδοχεία των δύο πόλεων.

Ευχαριστούμε θερμά
την Aegean Airlines

για την κάλυψη των εξόδων σχεδιασμού
και εκτύπωσης της Έκθεσης
και για τη δωρεάν διάθεση εισιτηρίων
για τη μετακίνηση των μελών της ΟΕΣ
και των συνοδών τους στον εκάστοτε τόπο
συνάντησης της ομάδας.

#2

 ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Συνήγορος του Παιδιού

**Συνήγορος του Πολίτη
Ανεξάρτητη Αρχή**

Χατζηγιάννη Μέξη 5
Αθήνα 11528

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού
Τηλ. 210.7289703, 210.7289605
Φαξ: 210.7289639

Ηλ. Ταχυδρομείο: cr@synigoros.gr
Ιστοχώρος: www.0-18.gr

Στις εργασίες της Ομάδας Εφήβων
Συμβούλων συνέβαλαν όλοι οι επιστήμονες
του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού.
Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι:
Έλινα Γκώγκου, Αλεξάνδρα Μοσχοπούλου,
Νίκη Μπαφέ, Μαρία Μπλιάτη,
Ματούλα Παπαδημητρίου, Μαρία Τσάγκαρη.

Εισαγωγή σελ. 5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Γιατί δημιουργήθηκε η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων σελ. 6
2. Μεθοδολογία επιλογής των μελών της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων σελ. 7
3. Μεθοδολογία συναντήσεων σελ. 9
4. Ζητήματα χρηματοδότησης της δράσης σελ. 10

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

5. Πρώτη συνάντηση σελ. 11
6. Δεύτερη συνάντηση σελ. 12
7. Ανοικτή Συζήτηση με θέμα «Ο ρόλος των μαθητών στη σύνταξη και εφαρμογή σχολικών κανονισμών» σελ. 13
8. Συνάντηση Ομάδας Εργασίας σελ. 14
9. Τρίτη συνάντηση σελ. 14
10. Τέταρτη συνάντηση σελ. 16
11. Το ηλεκτρονικό φόρουμ της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων σελ. 17
12. Γενικές Παρατηρήσεις σελ. 18

Περισσότερες και πιο αναλυτικές πληροφορίες, στις οποίες αναφέρονται οι παραπομπές με αστερίσκο (*) αυτού του εντύπου, μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα www.0-18.gr/kes/oes-links

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

- Παράρτημα 1.
Επιστολή Συνηγόρου στα σχολεία, εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ σελ. 20
- Παράρτημα 2.
Συμφωνητικό Συνεργασίας Μελών Ομάδας Εφήβων Συμβούλων και Συνηγόρου του Παιδιού σελ. 22
- Παράρτημα 3.
Πρόγραμμα 1ης συνάντησης ΟΕΣ σελ. 24
- Παράρτημα 4.
Θέματα που επιλέχθηκαν προς επεξεργασία από την ΟΕΣ κατά τη διάρκεια του 2009 σελ. 25
- Παράρτημα 5.
Σύνοψη συμπερασμάτων φύλλων αξιολόγησης, 1η συνάντηση ΟΕΣ σελ. 26
- Παράρτημα 6.
Πρόγραμμα 2ης συνάντησης ΟΕΣ σελ. 28
- Παράρτημα 7.
Σύνοψη των προτάσεων των μαθητών από την Ανοικτή Συζήτηση στη Θεσσαλονίκη σελ. 29
- Παράρτημα 8.
«Θέλω οι καθηγητές μου να...» σελ. 36
- Παράρτημα 9.
Πρόγραμμα 3ης συνάντησης ΟΕΣ σελ. 37
- Παράρτημα 10.
Σύνοψη προτάσεων των εφήβων για την καταπολέμηση των διακρίσεων σελ. 38
- Παράρτημα 11.
Πρόγραμμα 4ης συνάντησης ΟΕΣ σελ. 41
- Παράρτημα 12.
Σύνοψη προτάσεων για δραστηριότητες με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας μεταξύ συνομηθίκων σελ. 42
- Παράρτημα 13.
Σύνοψη συμπερασμάτων φύλλου αξιολόγησης, 4η συνάντηση ΟΕΣ σελ. 43

ομάδα εφήβων

Εισαγωγή

Η έκθεση πεπραγμένων του πρώτου χρόνου λειτουργίας της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, την οποία συγκρότησε ο Συνήγορος του Παιδιού το 2009, αποτελεί ένα πρωτότυπο υλικό από τις δραστηριότητες της ανεξάρτητης αρχής που **αναδεικνύει την αξία της άσκησης του δικαιώματος των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους** για οποιοδήποτε θέμα τα αφορά, όπως κατοχυρώνεται ρητά από το άρθρο 12 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Συνηγόρου του Πολίτη από το 2003, σε όλη τη μέχρι σήμερα διαδρομή του βρέθηκε κοντά στα παιδιά, ακούγοντας με προσοχή τις απόψεις τους κατά τις επισκέψεις του σε σχολεία, ιδρύματα, νοσοκομεία, σωφρονιστικά καταστήματα κ.ά. Με τη δημιουργία της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων έκανε όμως ένα ακόμη βήμα στην κατεύθυνση της συστηματικής ακρόασης των απόψεων των παιδιών, ακολουθώντας τα πρότυπα ομόλογων θεσμών της Ευρώπης. Επικοινωνώντας σε διαρκή βάση με τους εφήβους-μέλη της Ομά-

δας, αξιοποιεί τη δική τους οπτική και συνδρομή σε ενέργειες που κάνει για την υλοποίηση της αποστολής του, δηλαδή την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα μας.

Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία των συναντήσεων της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, τα κυριότερα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε και τα κείμενα που παρήχθησαν με τη συμβολή της. Ελπίζουμε να αποτελέσει χρήσιμο υλικό σε όσους και όσες ασχολούνται με τα παιδιά και τους εφήβους, ώστε η πρακτική της προσεκτικής ακρόασης των απόψεών τους να διαδοθεί στην κοινωνία μας και να συμβάλει στη βελτίωση της ουσιαστικής δημοκρατικής λειτουργίας των θεσμών της.

Γιώργος Καμίνης
Συνήγορος του Πολίτη

Γιώργος Μόσχος
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
για τα Δικαιώματα του Παιδιού

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1 Γιατί δημιουργήθηκε η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων

Τα μέλη της ΟΕΣ διαβάζουν το Συμφωνητικό Συνεργασίας της Ομάδας με τον Συνήγορο του Παιδιού

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει αναλάβει από το 2003 με ειδική νομοθετική ρύθμιση (ν.3094/2003) και την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού, που συνίσταται στην προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων των ανηλίκων, όπως αυτά ορίζονται από τη Διεθνή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ (ν.2101/92).

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, ο Συνήγορος του Παιδιού εξετάζει υποθέσεις παραβίασης δικαιωμάτων ανηλίκων, διαμεσολαβώντας, όποτε απαιτείται, για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων προστασίας τους. Επίσης αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την παρακολούθηση της εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού, τη διάδοση και την κατοχύρωσή τους, και διατυπώνει προτάσεις για τη λήψη των αναγκαίων θεσμικών μέτρων από τους αρμόδιους πολιτειακούς παράγοντες. Ο Συνήγορος επισκέπτεται τακτικά σχολεία, ιδρύματα παιδικής προστασίας και άλλους χώρους όπου τα παιδιά ζουν, εκπαιδεύονται και περνούν τον χρόνο τους, συζητάει μαζί τους και ακούει τις απόψεις τους για τα θέματα που τα απασχολούν και τα προβληματίζουν. Με αυτό τον τρόπο αποτυπώνει την κατάσταση και τις θέσεις των παιδιών, ώστε να τις μεταφέρει προς τους υπεύθυνους φορείς της Πολιτείας.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, με βάση την εμπειρία του, εκτιμά ότι οι έφηβοι μπορούν να εκφράζουν τη γνώμη τους με ωριμότητα, δημιουργικότητα και δέσμευση, όταν τους δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχουν υπεύθυνα στις διαδικασίες και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τα θέματα που τους αφορούν. Πλέον έχει καταστεί επιτακτική η ανάγκη να ακούγεται η φωνή των παιδιών και των εφήβων, καθώς και να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι απόψεις τους σε όλα τα πλαίσια της καθημερινότητάς τους, με έμφαση στην εκπαίδευση.

Ύστερα από μεγάλο αριθμό επισκέψεων σε σχολεία σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, ο Συνήγορος διοργάνωσε στη διάρκεια των ετών 2007 και 2008 τις

«Ημέρες Διαλόγου», περιφερειακές, δηλαδή, συναντήσεις με εφήβους στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη με συμμετοχή μαθητών που είχαν ήδη ενημερωθεί στα σχολεία τους σχετικά με τον θεσμό. Από τις συναντήσεις αυτές προέκυψε η πρόταση της συγκρότησης μιας ομάδας εφήβων που θα συνδράμει συστηματικά τον Συνήγορο στο έργο του και θα του μεταφέρει τις απόψεις των παιδιών για διάφορα θέματα σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η πρακτική της συγκρότησης Ομάδων Εφήβων Συμβούλων εφαρμόζεται ήδη σε αρκετούς ομόλογους θεσμούς της Ευρώπης (Βρετανία, Βέλγιο, Γαλλία, Ιρλανδία, Ισπανία, Νορβηγία, Σουηδία, κ.ά.)^{*} και έχει δώσει ενδιαφέροντα αποτελέσματα σχετικά με την άσκηση της αποστολής των Συνηγόρων του Παιδιού.

Τον Σεπτέμβριο του 2008 ο Συνήγορος του Παιδιού έλαβε την απόφαση να συγκροτήσει πιλοτικά μια Ομάδα Εφήβων Συμβούλων (παρακάτω: ΟΕΣ) με στόχο την ανάπτυξη μιας σταθερής σχέσης διαδραστικής συμβουλευτικής συνεργασίας, μέσα από την οποία ο Συνήγορος θα μπορεί να ακούει συστηματικά τις απόψεις των παιδιών για τα θέματα με τα οποία ασχολείται.

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα

www.0-18.gr/kes/oes-links

Στόχος του Συνηγόρου του Παιδιού ήταν η δημιουργία μιας πιλοτικής ομάδας 20 έως 30 εφήβων με κριτήρια τα οποία να εξασφαλίζουν:

- τη συμμετοχή ίσου αριθμού κοριτσιών και αγοριών, εφήβων από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και από όλες τις Περιφέρειες της χώρας
- την εκπροσώπηση ειδικών ομάδων (εφήβων με αναπηρίες, μεταναστών, προσφύγων ή από μειονοτικές ομάδες και εφήβων που ζουν μακριά από τις φυσικές τους οικογένειες σε στέγες φιλοξενίας ή ιδρύματα).

Για τον λόγο αυτό αξιοποιήθηκε η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, μέσω του οποίου στάλθηκε τον Οκτώβριο 2008 ενημερωτική επιστολή -με τη μορφή εγκυκλίου- σε όλα τα γυμνάσια και λύκεια της επικράτειας, σχετικά με τη δράση του Συνηγόρου και τη δυνατότητα των μαθητών ηλικίας 13-17 ετών να δηλώσουν συμμετοχή για την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων (βλ. Παράρτημα 1).

Εκτός αυτού, η πρόσκληση αναρτήθηκε σε ειδικά σχεδιασμένη υποσελίδα του ιστοχώρου του Συνηγόρου του Παιδιού^{*}, στάλθηκε σε μη κυβερνητικές οργανώσεις που εργάζονται με παιδιά και σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Παράλληλα γνωστοποιήθηκε στα ΜΜΕ με μηνύματα στο διαδίκτυο, στον Τύπο και στο ραδιόφωνο. Ο Συνήγορος δημιούργησε με τη συνδρομή ομάδας μαθητών ραδιοφωνικό σποτ με θέμα τη συγκρότηση της ΟΕΣ, το οποίο παίχθηκε σε ραδιοσταθμούς όλης της χώρας, ύστερα από έγκριση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, για τη μετάδοσή του ως κοινωνικού μηνύματος. Επίσης ομάδα μαθητών του Καλλιτεχνικού Λυκείου Γέρακα ανέλαβε τη δημιουργία σχετικού οπτικοακουστικού μηνύματος που διακινήθηκε μέσω διαδικτύου.^{*}

Στην πρόσκληση του Συνηγόρου του Παιδιού ανταποκρίθηκαν 410 μαθητές από όλες τις γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας στέλνοντας αιτήσεις υπογεγραμμένες και από τους γονείς/κηδεμόνες τους. Από αυτούς κληρώθηκαν 32 έφηβοι, με δημόσια κλήρωση στην οποία συμμετείχε εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας και με βάση τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν.^{*}

2 Μεθοδολογία επιλογής των μελών της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων

*Συζήτηση σε ομάδες.
Πρώτη συνάντηση ΟΕΣ.
Αθήνα, 10-11.1.2009*

Ύστερα από τηλεφωνική επικοινωνία και επιβεβαίωση της συμμετοχής των εφήβων, αποφασίστηκε κατά την πιλοτική περίοδο λειτουργίας της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων να συμμετέχουν στις εργασίες της 30 έφηβοι, οι οποίοι προγραμματίστηκε να συναντώνται με τον Συνήγορο 3-4 φορές τον χρόνο και ενδιάμεσα να επικοινωνούν μεταξύ τους, με τους υπόλοιπους εφήβους που δεν κληρώθηκαν καθώς και με άλλα παιδιά και νέους.

Επειδή το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε από τους εφήβους ήταν μεγάλο, αποφασίστηκε και η θεσμοθέτηση της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων, η οποία αποτελείται από τα μέλη της ΟΕΣ και τους εφήβους που είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον να συμμετέχουν σε αυτήν αλλά δεν κληρώθηκαν.

Τα μέλη της Κοινότητας επικοινωνούν μέσω κλειστού ηλεκτρονικού φόρουμ που δημιουργήθηκε γι' αυτόν τον σκοπό, ανταλλάσσουν απόψεις σε διάφορα ζητήματα ενδιαφέροντός τους και επεξεργάζονται ποικίλα θέματα εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού.

Μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων είναι οι εξής:

Γιώργος - Θεόφιλος Αγγελόγλου (Κομοτηνή)

Φειρούζ Αλ - Άγκμαρι (Σέρρες)

Δέσποινα Αλήογλου (Θεσσαλονίκη)

Ειρήνη - Θεοδώρα Βαρίνου (Ερέτρια)

Γιώργος Βασιλείου (Θεσσαλονίκη)

Γιώργος Ευθυμιάδης (Θεσσαλονίκη)

Αθανασία Ζιώγα (Λάρισα)

Γεωργία Θεοχάρη (Πειραιάς)

Βαρθολομαίος Καταπόδης (Πάρος)

Μιχάλης Κατηφίδης (Θεσσαλονίκη)

Μαριέττα - Ελένη Κολοκυθά (Ρόδος)

Βασίλης Μάζαρης (Ικαρία)

Τάμερ Μόουντ (Αθήνα)

Έλλη Μουράτη (Θεσσαλονίκη)

Λάμπρος Ντινόπουλος (Πάτρα)

Χρήστος Ξαγοράρης (Αθήνα)

Χρήστος Παγίδης (Θεσσαλονίκη)

Βασιλική Παπαδοπούλου (Καβάλα)

Σοφία Παπαδοπούλου (Γιαννιτσά)

Τζεόρτζε Κριστιάν Παρασκιβ

(Θεσσαλονίκη)

Καθιρρόη - Μαρία Πεπονή (Πρέβεζα)

Αριστέα Ρέλλου (Αθήνα)

Λεωνίδας Ρηγάτος (Κεφαλονιά)

Γιάννης Ρούσσοσ (Αθήνα)

Φατμάτα - Στεφανία Σάνκο (Αθήνα)

Ελένη Σαραντή (Ηράκλειο)

Αντώνης Τζανιδάκης (Αθήνα)

Ευαγγελία Τσάτσα (Αθήνα)

Κατερίνα Φιλιππάκη (Ηράκλειο)

Μαρία Χάλια (Αργος)

Η μεθοδολογία των συναντήσεων εκπονήθηκε από ομάδα ειδικών επιστημόνων του Συνηγόρου του Παιδιού, στην οποία συμμετείχαν δύο ψυχολόγοι, δύο νομικοί, μία επικοινωνιολόγος και μία εκπαιδευτικός.

Οι προγραμματισμένες συναντήσεις της ΟΕΣ έχουν έως τώρα διεξαχθεί σε χώρους που διατίθενται για εκδηλώσεις, οι οποίοι διαμορφώνονται αισθητικά και χωροταξικά ώστε να ανταποκρίνονται στον στόχο και το περιεχόμενο της εκάστοτε συνάντησης (πχ. ανάρτηση σχετικών αφισών, κυκλική χωροθέτηση καθισμάτων, δημιουργία μικρότερων κύκλων για τη λειτουργία επιμέρους βιωματικών ομάδων).

Στις συναντήσεις η αρχική συνεδρία ξεκινά με παιχνίδια «γνωριμίας» ή «εξοικείωσης» των μελών της ΟΕΣ και στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση των γενικών θεμάτων σε ολομέλεια με συντονιστή τον Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού ή/και επιστήμονες του Συνηγόρου.

Ακολουθώντας τα μέλη της ΟΕΣ χωρίζονται σε μικρές ομάδες (ηλικιακά, τυχαία ή κατά βούληση) και συζητούν επιμέρους θέματα με σκοπό να καταλήξουν σε αποφάσεις ή συμπεράσματα.

Το πρόγραμμα των συναντήσεων σχεδόν πάντοτε περιέχει κάποιες μορφές ομαδική δημιουργική δραστηριότητα (εικαστική, λόγου ή μουσική).

Οι εργασίες της ΟΕΣ είναι ανοιχτές στα στελέχη του Συνηγόρου του Παιδιού και σε επιλεγμένους παρατηρητές και αυστηρά κλειστές στον γενικό πληθυσμό και τους συνοδούς των παιδιών. Σε ορισμένες συνεδρίες παρόντα είναι μόνο τα στελέχη του Συνηγόρου του Παιδιού που τις συντονίζουν.

Επισημαίνεται ότι η ΟΕΣ έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ως προς τη σύνθεση, την αποστολή και το έργο της, γι' αυτό και η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι μία σύνθεση προσεγγίσεων ομάδων εμπύχωσης, βιωματικών ομάδων και ομάδων διαχείρισης έργου.

Στο τέλος κάθε συνάντησης δίνεται η ευκαιρία στα μέλη της Ομάδας να συμπληρώσουν ένα ερωματολόγιο αξιολόγησης και να κάνουν μια σχετική συζήτηση με τους συντονιστές (βλ. ενδεικτικό φύλλο αξιολόγησης, Παράρτημα 5).

Είναι γεγονός ότι τόσο η διεθνής βιβλιογραφία, όσο και η πρακτική για την εύρυθμη συνεργασία με ομάδες παιδιών και εφήβων δίνει μεγάλη σημασία στον παράγοντα «παιχνίδι» και «ψυχαγωγία». Για το λόγο αυτό, στις συναντήσεις της ΟΕΣ δίνεται χρόνος για παιχνίδια «δεσίματος της ομάδας» και για ψυχαγωγία.

Στις μέχρι σήμερα συναντήσεις στελέχη του Συνηγόρου του Παιδιού, μέλη της ΟΕΣ και, σε κάποιες περιπτώσεις, οι συνοδοί τους παρακολούθησαν:

- παράσταση κρουστών (Ιανουάριος 2009)
- συναυλία από νεανικά μουσικά σχήματα (έντεχνα και ροκ) του Λυκείου Τριπόρου, κοντά στο Πλαγιάρι Θεσσαλονίκης (Μάρτιος 2009)
- το Schoolwave Festival στο Θέατρο Βράχων του Βύρωνα (Ιούλιος 2009)
- τη θεατρική παράσταση Chatroom στο θέατρο Χώρα, που πέραν της λειτουργίας της ως «όχημα» προβληματισμού πάνω στο θέμα της βίας, λειτουργήσε και ψυχαγωγικά. Στη διάρκεια της ίδιας συνάντησης πραγματοποιήθηκε βραδινή περιπατητική περιήγηση γύρω από την Ακρόπολη (Νοέμβριος 2009).

4 Ζητήματα χρηματοδότησης της δράσης

*Ομάδα εργασίας επεξεργάζεται ένα
ραδιοφωνικό σποτ. Ινστιτούτο Goethe,
Θεσσαλονίκη, 9.5.2009*

Πέρα από τις συναντήσεις, ο Συνήγορος του Παιδιού επικοινωνεί με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων ηλεκτρονικά, τηλεφωνικά, ταχυδρομικά και δια ζώσης, εάν κριθεί απαραίτητο, μέσω ενός στελέχους υπευθύνου για την επικοινωνία αυτή. Επίσης, στην διάρκεια του έτους 2009, ο Συνήγορος επισκέφθηκε αρκετά από τα μέλη της Ομάδας στα σχολεία τους ή σε ιδρύματα στα οποία διαμένουν ορισμένα από αυτά και συζήτησε μαζί τους και με τους συνομηλίκούς τους σχετικά με το έργο της ΟΕΣ και ειδικότερα θέματα που τους απασχολούν.

Ο Συνήγορος του Παιδιού ως τμήμα του Συνηγόρου του Πολίτη υπόκειται στη νομοθεσία και τον προϋπολογισμό του. Επειδή η λειτουργία της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων δεν είχε προβλεφθεί νομοθετικά, δεν υπήρχε δυνατότητα κάλυψης ορισμένων δαπανών της, όπως των εξόδων μετακίνησης και διαμονής των εφήβων και των συνοδών τους.

Για τον λόγο αυτό, ύστερα από τη διεξαγωγή σχετικής έρευνας, εξασφαλίσθηκε η προσφορά δωρεάν μεταφοράς των εφήβων και των συνοδών τους από την αεροπορική εταιρία Aegean, ενώ η Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών και Θεσσαλονίκης προσέφεραν τη δωρεάν φιλοξενία τους στις κατά τόπους συναντήσεις της ΟΕΣ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

5 Πρώτη συνάντηση (10-11. 1. 2009, Αθήνα)

Γνωριμία των μελών,
συμφωνία για τον τρόπο
δουλειάς, επιλογή επιμέρους
θεμάτων προς επεξεργασία,
ανάθεση εργασιών και
αρμοδιοτήτων

Η πρώτη συνάντηση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων έγινε στην Αθήνα, στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη, στις αρχές Ιανουαρίου 2009. Διήρκεσε δύο μέρες και σε αυτήν συμμετείχαν 29 έφηβοι. Η συνάντηση αυτή, που χαρακτηρίστηκε από τον ενθουσιασμό και την ωριμότητα των συμμετεχόντων, είχε πολλαπλούς στόχους. Πιο συγκεκριμένα:

- Οικοδόμηση ομαδικού πνεύματος με παιχνίδια γνωριμίας και συζητήσεις ανάμεσα στα μέλη, κοινά γεύματα, και βραδινή έξοδο εφήβων, συνοδών και στελεχών του Συνηγόρου του Παιδιού.
- Αρχική εκπαίδευση στα θέματα που απασχολούν τον Συνήγορο του Παιδιού αλλά και την αποστολή της ΟΕΣ, μέσω παρουσιάσεων στελεχών Συνηγόρου του Παιδιού και συζητήσεων σε ολομέλεια και επιμέρους ομάδες.
- Παρουσίαση και συζήτηση του «Συμφωνητικού» (βλ. Παράρτημα 2), το οποίο κλήθηκαν τα μέλη της ομάδας και οι ασκούντες την επιμέλειά τους να συνυπογράψουν, σχετικά με τον ρόλο που ανέλαβαν και το πλαίσιο υλοποίησης της αποστολής τους. Η δέσμευση μέσω του συμφωνητικού κρίθηκε απαραίτητη ώστε να είναι ξεκάθαρο στους εφήβους το πλαίσιο συμμετοχής τους στην ΟΕΣ.
- Επιλογή από κοινού της θεματολογίας με την οποία επρόκειτο να ασχοληθεί η ΟΕΣ κατά τη διάρκεια του πιλοτικού έτους λειτουργίας της. (βλ. πρόγραμμα της πρώτης συνάντησης, Παράρτημα 3)

Για την επιλογή της θεματολογίας ακολουθήθηκε
η εξής μεθοδολογική προσέγγιση:

- Μετά την ενημέρωση των μελών της ΟΕΣ σε ολομέλεια για τα δικαιώματα του παιδιού, τα μέλη της χωρίστηκαν σε ομάδες ανά ηλικία και μαζί με έναν συντονιστή από τον Συνήγορο του Παιδιού συζήτησαν, ιεραρχώντας τα θέματα που τους ενδιέφεραν
- Κατόπιν στην ολομέλεια συζητήθηκαν και ψηφίστηκαν τα θέματα, με βάση τις επιλογές της κάθε επιμέρους ομάδας. Εντυπωσιακή ήταν η ομοφωνία σχετικά με την προτεραιοποίηση του δικαιώματος των παιδιών στη συμμετοχή και την έκφραση γνώμης στη λήψη αποφάσεων που τα αφορούν στο σχολείο, την οικογένεια και την κοινωνία.

Τα θέματα που επελέγησαν για επεξεργασία κατά τη διάρκεια του 2009, συνοψίστηκαν σε τρεις ενότητες:

- Δικαίωμα στη συμμετοχή και έκφραση της γνώμης
- Διακρίσεις και ανισότητες
- Προστασία από τη βία, κακοποίηση, παραμέληση και εκμετάλλευση.

(βλ. αναλυτικότερα τα θέματα στο Παράρτημα 4)

Στο πρώτο αυτό διήμερο εργασίας δόθηκαν στα μέλη της ΟΕΣ «εργαλεία δουλειάς» για την ανίχνευση και την αποτύπωση των απόψεων των συνομηθίκων τους και ιδέες για περαιτέρω προώθηση και διάδοση των δικαιωμάτων του παιδιού. Στην συνέχεια τους στάλθηκαν ηλεκτρονικά και με ταχυδρομείο, υποδείγματα ερωτηματολογίων σχετικά με το πρώτο επιλεγμένο θέμα, τα οποία μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτούσια ή να παραλλάξουν, διεξάγοντας έρευνα στον χώρο του σχολείου τους.

Από την πρώτη αυτή συνάντηση διαφάνηκε η αμοιβαία εκτίμηση και διάθεση συνεργασίας μεταξύ των εφήβων και των στελεχών του Συνηγόρου του Παιδιού. Έτσι, όταν ο Συνήγορος του Παιδιού κλήθηκε να σχολιάσει τα γεγονότα που ακολούθησαν τη δολοφονία 15χρονου από αστυνομικό στα Εξάρχεια (Δεκέμβρης 2008) στο ηλεκτρονικό ενημερωτικό δελτίο του Συνηγόρου του Πολίτη, έδωσε βήμα στους εφήβους, θέτοντας στα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη της ΟΕΣ τρεις ερωτήσεις, των οποίων τις απαντήσεις και δημοσίευσε.*

6 Δεύτερη συνάντηση (14. 3. 2009, Θεσσαλονίκη)

Γνωριμία με τα Παιδικά Χωριά SOS. Παρουσιάσεις εργασιών μελών για το δικαίωμα στη συμμετοχή. Συζήτηση σχετικά με υποθέσεις του Συνηγόρου. Δημιουργικά εργαστήρια. Προετοιμασία για την Ανοικτή Συζήτηση της επόμενης ημέρας

Η δεύτερη συνάντηση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων* έλαβε χώρα στα μέσα Μαρτίου στο Παιδικό Χωριό SOS στο Πηλαγιάρι Θεσσαλονίκης, η Διοίκηση του οποίου διέθεσε τις εγκαταστάσεις του. Σημειώνεται ότι ένα μέλος της ΟΕΣ διαμένει σε αυτό τον χώρο ενώ επίσης δόθηκε η δυνατότητα και σε ορισμένους εφήβους του Παιδικού Χωριού να συμμετέχουν στις δραστηριότητες της ΟΕΣ. Τα μέλη της ΟΕΣ παραβρέθηκαν στην παρουσίαση των υπευθύνων των Παιδικών Χωριών SOS σχετικά με το έργο τους και στη συνέχεια συζήτησαν σε ολομέλεια, αφενός τις εργασίες του πρώτου τρίμηνου και αφετέρου το θέμα προς επεξεργασία για το δεύτερο τρίμηνο (διακρίσεις και ανισότητες).

Σκοπός της συζήτησης ήταν να τεθούν οι παράμετροι και οι σχετικοί προβληματισμοί αναφορικά με το τι θα μπορούσαν να κάνουν τα μέλη της ΟΕΣ στο πλαίσιο καθημερινότητάς τους και στον διαθέσιμο χρόνο τους (π.χ. δράσεις ή έρευνες) . Επισημαίνεται, ότι ορισμένα μέλη της ΟΕΣ παρουσίασαν στην ολομέλεια την ήδη ολοκληρωμένη έρευνά τους, με βάση τα ερωτηματολόγια που μοίρασαν στα σχολεία τους σχετικά με το δικαίωμα των παιδιών στη συμμετοχή. Οι εργασίες αυτές ήταν υψηλού επιπέδου και βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων www.0-18.gr/kes.*

Εν συνεχεία, τα μέλη της ΟΕΣ επεξεργάστηκαν και σχολίασαν «σενάρια» σχετικά με υποθέσεις που έχει διερευνήσει ο Συνήγορος του Παιδιού, δίνοντας τη δική τους φρέσκια οπτική σχετικά με τον χειρισμό τους και τις προτεινόμενες ενέργειες για την προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων. Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση αποτελεί μια πολύτιμη διαδικασία πρόσληψης της άποψης των ανηλίκων σε συναφή θέματα, οι οποίοι αποδεικνύονται ώριμοι ως προς τη γνώση των αναγκών της ηλικίας τους και αυστηροί στις κρίσεις τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι έφηβοι, συζητώντας υποθέσεις που χειρίστηκε ο Συνήγορος, σχετικά με την επιβολή κυρώσεων σε μαθητές που είχαν παραβεί κανόνες του σχολείου, επεσήμαναν την ανάγκη να προηγείται ακρόαση των απόψεων των μαθητών, δίνοντας έμφαση στην κατανόηση των αιτιών που τους οδήγησαν στις ελεγχόμενες συμπεριφορές, να γίνεται προσπάθεια ρητής δέσμευσης τους για την μη επανάληψη της πράξης, ενδεχομένως και ενέργειες για την αποκατάσταση της προκληθείσας βλάβης και να επιβάλλονται κυρώσεις που θα πρέπει να είναι ανάλογες της σοβαρότητας της παράβασης. Οι μαθητές τόνισαν την άποψή τους ότι η άσκηση βίας, η χρήση κινητών τηλεφώνων για την αποτύπωση της εικόνας προσώπων και η διακίνηση των εικόνων χωρίς την άδειά τους μέσα από ηλεκτρονικά μέσα, αποτελούν σοβαρά παραπτώματα

για τα οποία θα πρέπει να προβλέπονται και να επιβάλλονται συνέπειες και αυτό να είναι εκ των προτέρων σε γνώση των μαθητών. Επείσημαναν ωστόσο ότι οι αποβολές δεν θα πρέπει να επιβάλλονται με το παραμικρό –όπως συμβαίνει σε πολλή σχολεία- και ότι η ποινή της αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος να είναι η έσχατη λύση και να επιβάλλεται μόνο ύστερα από πολύ προσεκτική μελέτη του συμφέροντος των μαθητών, διότι μπορεί να επιφέρει πολύ σοβαρές αρνητικές συνέπειες στην ζωή τους.

Για την εκπλήρωση και του δημιουργικού/ψυχαγωγικού χαρακτήρα των συναντήσεων της ΟΕΣ, τα μέλη χωρίστηκαν (κατά βούληση) σε τρεις επιμέρους ομάδες με στόχο:

- τη σύνθεση ενός ζωγραφικού πανό και κολλάζ, με θεματολογία σχετική με την Ανοικτή Συζήτηση με μαθητές που θα ακολουθούσε την επόμενη μέρα
  - την παραγωγή σύντομων ραδιοφωνικών σποτ για τα δικαιώματα του παιδιού.
- Οι δραστηριότητες αυτές ήταν πολύτιμες επειδή αφενός έφεραν τα μέλη της ΟΕΣ πιο κοντά μέσα από μια δημιουργική διαδικασία και αφετέρου το παραγόμενο έργο ήταν άμεσο. Το πανό αναρτήθηκε την επόμενη μέρα στο Συνεδριακό Κέντρο όπου έλαβε χώρα η Ανοικτή Συζήτηση. Τα ηχογραφημένα μηνύματα αποτέλεσαν το ερέθισμα για μια επόμενη ολιγόωρη συνάντηση για την επεξεργασία και παραγωγή ενός ραδιοφωνικού σποτ.

Στο θέμα που συναποφάσισαν τα μέλη της ΟΕΣ στην πρώτη συνάντησή τους ότι θα αποτελέσει αντικείμενο της εργασίας τους κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009 -η συμμετοχή των παιδιών στο σχολείο, την οικογένεια και την κοινωνία- περιλάμβανε ένα ειδικότερο ζήτημα που επιλέχτηκε να αποτελέσει αντικείμενο εκτενέστερης μελέτης. Πρόκειται για το ζήτημα της συμμετοχής των μαθητών στη διαμόρφωση και την εφαρμογή σχολικών κανονισμών, το οποίο σε συνεργασία με τα Γραφεία Αγωγής Υγείας της Περιφέρειας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας δόθηκε ως θέμα επεξεργασίας σε σχολικές ομάδες Αγωγής Υγείας.

Πιο συγκεκριμένα, ομάδες από εξήντα σχολεία συμμετείχαν σε πρόγραμμα Αγωγής Υγείας με στόχο την ανάδειξη της ανάγκης ύπαρξης και συνδιαμόρφωσης σχολικών κανονισμών από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς.

Το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε με μια εκδήλωση - Ανοικτή Συζήτηση, που φιλοξενήθηκε σε χώρο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, στην οποία συμμετείχαν 130 μαθητές από 60 Σχολεία της Περιφέρειας και τα μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων. Το θέμα της εκδήλωσης ήταν «Ο ρόλος των μαθητών στη σύνταξη και εφαρμογή των σχολικών κανονισμών».

Η εκδήλωση αυτή βιντεοσκοπήθηκε και απομαγνητοφωνήθηκε, ώστε τα πρακτικά της να μπορούν να αξιοποιηθούν για την περαιτέρω εξαγωγή συμπερασμάτων*. Η περίληψη των θέσεων που διατυπώθηκαν από τους νέους συμμετέχοντες και τα συμπεράσματα από την Ανοικτή Συζήτηση αναρτήθηκαν στον ιστοχώρο και στο φόρουμ του Συνηγόρου του Παιδιού, προκειμένου να σχο-

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα www.0-18.gr/kes/oes-links.

7 Ανοικτή Συζήτηση με θέμα «Ο ρόλος των μαθητών στη σύνταξη και εφαρμογή σχολικών κανονισμών» (15. 3. 2009, Θεσσαλονίκη)

λίστουν περαιτέρω από τα μέλη της ΟΕΣ, ώστε να διατυπωθούν τελικά συγκεκριμένες πλέον προτάσεις προς το Υπουργείο Παιδείας (βλ. το κείμενο στο Παράρτημα 7.)

8 Συνάντηση Ομάδας Εργασίας (9. 5. 2009, Θεσσαλονίκη)

Μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων και της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων επεξεργάζονται ένα ραδιοφωνικό σποτ

Ανάμεσα στη δεύτερη και τη τρίτη συνάντηση της ΟΕΣ, έγινε μια ολιγόωρη συνάντηση εργασίας των μελών της ΟΕΣ που ζουν στη βόρεια Ελλάδα και μελών της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων που είχαν δείξει σχετικό ενδιαφέρον. Το Ινστιτούτο Goethe της Θεσσαλονίκης διέθεσε προς τούτο αίθυσά του. Στόχος ήταν η παραγωγή ηχητικού μηνύματος με θέμα «Θα ήθελα οι καθηγητές μου να...». Το θέμα αυτό προέκυψε από τις συζητήσεις των μελών της ΟΕΣ και της ΚΕΣ μέσα από το ηλεκτρονικό φόρουμ του Συνηγόρου του Παιδιού. Έγινε συζήτηση με αφορμή όσα είχαν γραφεί στο φόρουμ και επιλέχθηκαν 10 φράσεις οι οποίες ηχογραφήθηκαν σε πειραματική μορφή με στόχο να δημιουργηθεί ακολούθως ραδιοφωνικό μήνυμα (βλ. τις φράσεις που επιλέχθηκαν στο Παράρτημα 8).

9 Τρίτη συνάντηση (3-4. 7. 2009, Αθήνα)

Αξιολόγηση εργασιών ΟΕΣ, συμμετοχή εφήβων της ΚΕΣ, συζήτηση σε οδομέλεια και επιμέρους ομάδες για τις διακρίσεις και τις ανισότητες

Η τρίτη συνάντηση της ΟΕΣ έγινε στην Αθήνα στις αρχές Ιουλίου στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη στην Αθήνα. Η συνάντηση ήταν αφιερωμένη σε ζητήματα που σχετίζονται με τις διακρίσεις και τις ανισότητες, στην αξιολόγηση του έργου και την εκπλήρωση των στόχων της Ομάδας και στον σχεδιασμό νέων δράσεων.

Τα μέλη της ΟΕΣ εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τις συναντήσεις που είχαν διεξαχθεί. Το κλίμα ήταν ευχάριστο και ήταν εμφανές το δέσιμο της ομάδας και ο αλληλοσεβασμός των μελών της. Οι έφηβοι επεσήμαναν ότι θα ήταν χρήσιμο να προγραμματίζονται πιο συχνά συναντήσεις της Ομάδας, έστω και αν αυτές έχουν τοπικό χαρακτήρα. Εξέφρασαν επίσης τον προβληματισμό τους σχετικά με τη συλλογή πληροφοριών και τη διεξαγωγή έρευνας στα σχολεία τους, λόγω έλλειψης κατανόησης και υποστήριξης από τη σχολική κοινότητα (διεύθυνση ή εκπαιδευτικούς). Προς τούτο, ζήτησαν από τον Συνήγορο του Παιδιού να αποστείλει «στατικές επιστολές», επξηγώντας στη Διεύθυνση της εκάστοτε σχολικής μονάδας την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού και το έργο της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, αίτημα που υλοποιήθηκε αργότερα.

Ειδικότερα για τα συμπεράσματα της Ανοικτής Συζήτησης στη Θεσσαλονίκη, πρότειναν να γίνει μια συνάντηση της ΟΕΣ με τον αρμόδιο Υπουργό Παιδείας, ώστε να θέσουν και το ζήτημα των σχολικών κανονισμών και της δημοκρατικής διακυβέρνησης στα σχολεία.

*Εκδήλωση - Ανοικτή Συζήτηση με μαθητές
με θέμα «Ο ρόλος των μαθητών
στη σύνταξη και εφαρμογή
των σχολικών κανονισμών».
ΔΕΘ, Θεσσαλονίκη, 15.3.2009*

Σε ανοικτή συζήτηση στην οποία συμμετείχαν και μέλη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων, συζητήθηκαν οι ιδέες και προτάσεις των εφήβων για την πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων στο σχολικό περιβάλλον. Τα παιδιά αναφέρθηκαν στο πόσο επώδυνη μπορεί να είναι η εμπειρία του να γίνεται κάποιος θύμα διακρίσεων, προσβολών της αξιοπρέπειας και στερεοτυπικής αντιμετώπισης από εκπαιδευτικούς ή συμμαθητές τους για διάφορους λόγους, όπως η καταγωγή, το φύλο, η σχολική απόδοση, η εξωτερική εικόνα, η εμφάνιση, η θρησκεία, η οικογενειακή κατάσταση, η υγεία, η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, κ.α. Ζήτησαν από τον Συνήγορο του Παιδιού να συμβάλει στην καλύτερη επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών τους στα θέματα αυτά, στην ενίσχυση της προστασίας των μαθητών από πιθανές παραβιάσεις δικαιωμάτων τους, αλλά και στην ενίσχυση των ευκαιριών που θα διευκολύνουν τους μαθητές να κατανοούν και να συζητούν τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους. Η ενίσχυση του ρόλου των μαθητικών συμβουλίων και η καθιέρωση τακτικής ώρας επικοινωνίας σε κάθε τάξη για θέματα σχετικά με την κοινωνική ζωή είναι δύο από τα μέτρα που προτείνουν οι μαθητές για τον σκοπό αυτό.

Την επόμενη ημέρα σημαντικό μέρος της συνάντησης εστιάστηκε στα δικαιώματα των παιδιών μεταναστών. Τα μέλη της ΟΕΣ, αφού ενημερώθηκαν για τη νομοθεσία και τις πρόσφατες αλλαγές της, εξέφρασαν την επιθυμία να συμβάλουν στις προσπάθειες του Συνηγόρου για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των παιδιών μεταναστών. Ιδιαίτερα μάλλιστα τους απασχόλησε το ζήτημα της ισότιμης κοινωνικής συμμετοχής και προοπτικής των αλλοδαπών παιδιών που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα ή έχουν μείνει εδώ για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ειδική αναφορά έγινε επίσης στα παιδιά με αναπηρίες και στα παιδιά που ζουν σε ιδρύματα, καθώς και στα ειδικά μέτρα στήριξής τους ώστε να απολαμβάνουν τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις. Η εφαρμογή των διεθνώς θεσπισμένων δικαιωμάτων τους και η ευαισθη-

τοποίηση όλων των μελών της κοινωνίας γι' αυτά εκφράστηκε ως αίτημα και των ίδιων των εφήβων. (Οι προτάσεις των συμμετεχόντων, σχετικά με την πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων βρίσκονται στο Παράρτημα 10).

Στο πλαίσιο της συνάντησης, προσκεκλημένη έφηβη φιλοξενούμενη στο Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας, που είχε συμμετάσχει σε σχετική ευρωπαϊκή συνάντηση για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν μακριά από τις φυσικές τους οικογένειες, μίλησε για αυτήν αλλά και για τη ζωή της στο Ίδρυμα. Ακολούθησε περαιτέρω ανταλλαγή απόψεων για το πώς μπορεί το ηλεκτρονικό φόρουμ του Συνηγόρου να γίνει πιο διαδραστικό και ελκυστικό, ενώ συμφωνήθηκε να γίνει προσπάθεια ηλεκτρονικής συζήτησης σε συγκεκριμένη ώρα και μέρα για όλα τα μέλη.

Τέλος, προγραμματίστηκαν νέες δράσεις, όπως επισκέψεις στα σχολεία των μελών της ΟΕΣ με συγκεκριμένη ατζέντα παρουσίασης από το Συνήγορο του Παιδιού.

10 Τέταρτη συνάντηση (21-22. 11. 2009, Αθήνα)

Συνάντηση και συζήτηση με την Υπουργό Παιδείας για το θέμα των σχολικών κανονισμών και της συμμετοχής των μαθητών στη διαμόρφωση και εφαρμογή τους. Επεξεργασία του θέματος «βία μεταξύ συνομηλίκων» με συζήτηση, δραστηριότητες και παρακολούθηση θεατρικής παράστασης

Η τέταρτη συνάντηση προγραμματίστηκε για τις 21 και 22 Νοεμβρίου 2009, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού και την επέτειο 20 χρόνων από την υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Θεωρήθηκε από όλους τους συμμετέχοντες ως η κατακλιείδα των μέχρι εκείνη τη στιγμή εργασιών της ΟΕΣ.

Η Υπουργός Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων κα Άννα Διαμαντοπούλου, ανταποκρίθηκε σε σχετική πρόσκληση του Συνηγόρου του Παιδιού, που συνοδεύτηκε από επιστολή με τίτλο «Σχολικοί κανονισμοί και δημοκρατική διοίκηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», άκουσε τις απόψεις και τις παρατηρήσεις των μελών της ΟΕΣ και απάντησε σε σχετικές ερωτήσεις τους. Ανάμεσα στα σημεία που συζητήθηκαν ήταν η καλλιέργεια της δημοκρατίας στο σχολείο, η επιβολή κυρώσεων, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου αλλά και των ίδιων των σχολικών κανονισμών σε κάθε σχολική μονάδα.

Η συνάντηση αυτή είχε κάλυψη από τα ΜΜΕ, γεγονός που συγχρόνως ενθουσίασε αλλά και προβλημάτισε τα μέλη της ΟΕΣ. Σε γενικές γραμμές όμως οι έφηβοι εξέφρασαν ικανοποίηση που η Υπουργός άκουσε με προσοχή τις απόψεις τους και απάντησε στις ερωτήσεις τους, έστω και αν δεν ήταν όλοι απολύτως ικανοποιημένοι από τις απαντήσεις που έλαβαν.

Η τέταρτη συνάντηση της ΟΕΣ συνεχίστηκε με έμφαση στο προς επεξεργασία θέμα της βίας, με επίκεντρο την επιθετικότητα και βία μεταξύ συνομηλίκων. Η πρώτη προσέγγιση του θέματος έγινε με παρουσίαση επιστημόνων του Συνηγόρου του Παιδιού, συζήτηση και βιωματικά παιχνίδια. Την επόμενη μέρα, ως έρεθισμα για περαιτέρω προβληματισμό, οι έφηβοι παρακολούθησαν την παράσταση *Chatroom* στο θέατρο Χώρα. Το έργο πραγματεύεται τη διαδικτυακή συνάντηση ομάδας εφήβων σε ένα chatroom και τις σχέσεις, τα συναισθήματα, τις συγκρούσεις και τους κινδύνους που προκύπτουν. Η παράσταση δόθηκε αποκλειστικά για την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων και ακολούθησε θεατρικό βιωματικό παιχνίδι με τους ηθοποιούς και τη σκηνοθέτιδα του έργου, προκειμένου οι έφηβοι να κατανοήσουν σε βάθος τους ρόλους και την αλληλεπίδραση των χαρακτήρων. Το έργο και η συνακόλουθη διάδραση ενθουσίασαν τους εφήβους,

*Συζήτηση με την Υπουργό Παιδείας,
Τέταρτη συνάντηση ΟΕΣ.
Αθήνα, 21-22.11.2009*

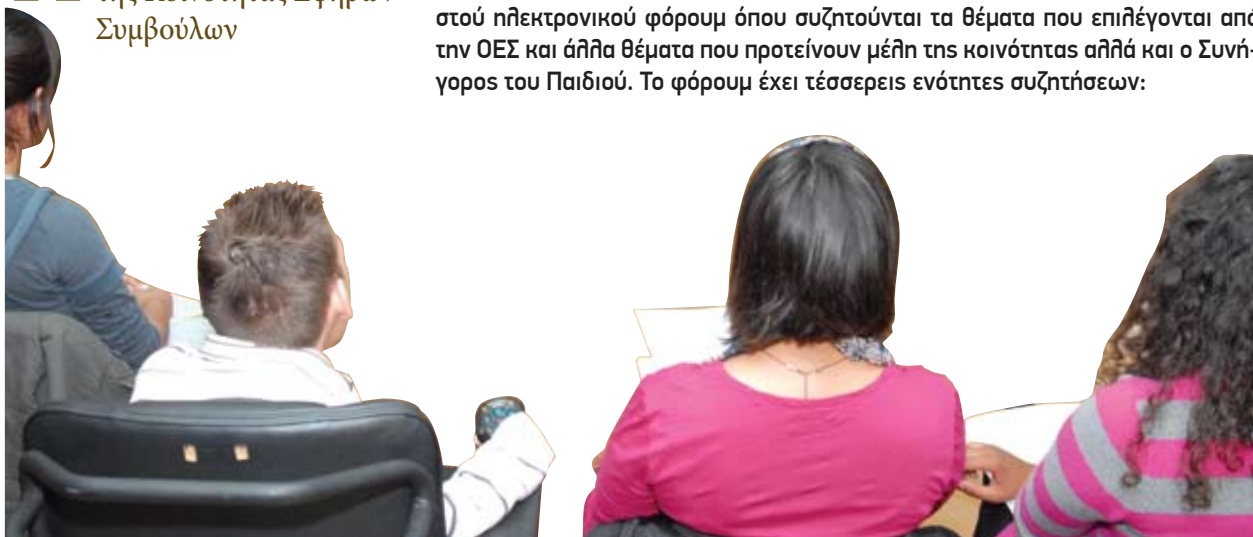
που πρότειναν στον Συνήγορο του Παιδιού να συστήσει την θεατρική παράσταση και σε άλλους εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Τέλος, διοργανώθηκε συζήτηση με τα μέλη της ΟΕΣ σχετικά με τις δραστηριότητες που μπορεί να αναλάβει ένα σχολείο με στόχο να απαντήσει αποτελεσματικά στο θέμα της πρόληψης και αντιμετώπισης της επιθετικότητας και βίας μεταξύ των μαθητών. Οι προτάσεις των εφήβων συνοψίστηκαν σε σχετικό κείμενο (βλ. Παράρτημα 13).

Ο Συνήγορος του Παιδιού δεσμεύτηκε ότι στις αρχές του 2010 θα προσκαλέσει σχολεία τα οποία εφαρμόζουν προγράμματα και πρωτοβουλίες σχετικά με το παραπάνω θέμα να καταγράψουν και να αποστείλουν τις εμπειρίες τους. Προγραμματίστηκε επίσης ότι μετά την καταγραφή των πρωτοβουλιών, θα ακολουθήσουν συναντήσεις μαθητών από τα σχολεία αυτά για την ανταλλαγή εμπειριών και προτάσεων, με συμμετοχή και μελών της ΟΕΣ.

11 Το ηλεκτρονικό φόρουμ της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων

Μια σημαντική καινοτομία του Συνήγορου του Παιδιού για την επικοινωνία με την ΟΕΣ και με την Κοινότητα Εφήβων Συμβούλων του ήταν η δημιουργία κλειστού ηλεκτρονικού φόρουμ όπου συζητούνται τα θέματα που επιλέγονται από την ΟΕΣ και άλλα θέματα που προτείνουν μέλη της κοινότητας αλλά και ο Συνήγορος του Παιδιού. Το φόρουμ έχει τέσσερις ενότητες συζητήσεων:

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα www.0-18.gr/kes/oes-links

α) Επικοινωνίες, συναντήσεις και συνεργασίες: συζητούνται θέματα που αφορούν τις συναντήσεις της ΟΕΣ και την συνεργασία των εφήβων στη διάρκεια της χρονιάς

β) Συζητήσεις και δραστηριότητες για τα θέματά μας: συζητούνται τα επί μέρους θέματα που επιλέγονται από την ΟΕΣ κάθε περίοδο προς επεξεργασία

γ) Υποθέσεις και ερωτήματα του Συνηγόρου του Παιδιού: παρουσιάζονται σε τακτική βάση υποθέσεις και άλλα θέματα που απασχολούν τον Συνήγορο και ζητείται η γνώμη των εφήβων σχετικά με αυτά

δ) Γενικά θέματα: συζητούνται θέματα επικαιρότητας, προσωπικά νέα, πολιτιστικά και προτάσεις ψυχαγωγίας – ελεύθερου χρόνου.

Στο φόρουμ δόθηκε δυνατότητα να συμμετέχουν όλοι οι έφηβοι που είχαν αποστείλει αιτήσεις για την ΟΕΣ. Τα μέλη αυτά αποτέλεσαν πλέον την Κοινότητα Εφήβων Συμβούλων. Εγγράφηκαν με προσωπικό με κωδικό 125 έφηβοι (το φόρουμ είναι κλειστό σε τρίτους). Στο τέλος της χρονιάς αποφασίστηκε το φόρουμ να ανοίξει και στους εφήβους που συναντά ο Συνήγορος σε σχολεία και ιδρύματα, εφόσον αποστείλουν σχετική αίτηση με εκδήλωση του ενδιαφέροντος τους.

12 Γενικές Παρατηρήσεις

Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων, παρότι αποτελεί πρακτική και άλλων Συνηγόρων του Παιδιού παγκοσμίως, αποτελεί ένα πειραματικό εγχείρημα για τον ελληνικό θεσμό. Η ακρόαση των απόψεων των παιδιών αποτελεί δικαίωμα τους και ταυτόχρονα υποχρέωση όλων των υπηρεσιών που ασχολούνται με τα παιδιά και τους εφήβους. Μέσα από την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων και την παράλληλη ανάπτυξη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων, ο Συνήγορος του Παιδιού αξιοποιεί στην πράξη τη συμμετοχή των εφήβων στην εκτέλεση της αποστολής και του έργου του, επιδιώκοντας παράλληλα την καθιέρωση αυτής της διαδικασίας ως «καλής πρακτικής» που είναι σκόπιμο να ακολουθείται από όλες τις υπηρεσίες και τους φορείς που εργάζονται με παιδιά και εφήβους.

Η εφαρμογή του άρθρου 12 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί πρόκληση για τους φορείς και τους επαγγελματίες, που δυστυχώς ακόμη δεν έχει αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά στην Ελληνική κοινωνία. Για παράδειγμα, ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων, που θεσμοθετήθηκε με αυτόν ακριβώς το σκοπό, έχει δυστυχώς απαξιωθεί στην συνείδηση της πλειονότητας των εκπαιδευτικών, των γονέων και των μαθητών, διότι δεν έχει ενταχθεί λειτουργικά στην καθημερινότητα των περισσότερων σχολείων.

Προσδοκία και επιδίωξη του Συνηγόρου του Παιδιού είναι να καθιερώσει την λειτουργία της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του, βελτιώνοντας τις τυχόν αδυναμίες της και προβάλλοντας προς την Ελληνική κοινωνία δύο παραμέτρους: την αξία της διαδικασίας ακρόασης των απόψεων των παιδιών και την αποτελεσματικότητά της, όταν με υπευθυνότητα και σοβαρότητα προσφέρεται η δυνατότητα στους εφήβους αφενός να διατυπώνουν τη γνώμη και τις προτάσεις τους και αφετέρου να συμμετέχουν στην διαμόρφωση της πολιτικής των φορέων που έχουν εκ του νόμου την αποστολή να προσπίζουν και να υπηρετούν τα δικαιώματά τους.

Στην κατεύθυνση αυτή θα αναπτυχθούν και οι δραστηριότητες της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού κατά τη δεύτερη χρονιά πιλοτικής λειτουργίας της το 2010.

Δεύτερη συνάντηση ΟΕΣ,
Παιδικό Χωριό SOS, Πλαγιάρι,
Θεσσαλονίκη, 14.3.2009

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Παράρτημα 1.
Επιστολή Συνηγόρου στα σχολεία
δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ

Αθήνα, 3 Οκτωβρίου 2008

Προς: Διευθυντές και μέλη του Συλλόγων Διδασκόντων των Σχολικών Μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλης της χώρας

Αγαπητές και Αγαπητοί μας,

Επιθυμούμε και φέτος να σας ενημερώσουμε για την λειτουργία του Συνηγόρου του Παιδιού, τμήματος της Ανεξάρτητης Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη», που ανέλαβε αυτή την αποστολή με ειδική νομοθετική ρύθμιση το 2003.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, ακολουθώντας τα διεθνή πρότυπα των ομολόγων θεσμών

α) ερευνά καταγγελίες που μπορεί να του απευθύνουν πρόσωπα που έχουν άμεση αντίληψη παραβίασης δικαιώματος ανηλίκου που προστατεύεται από τη νομοθεσία μας, στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό χώρο. Κατά την έρευνα ενεργεί μεσοσταθμικά, και αν προκύψουν ευθύνες κάνει συστάσεις ή ενεργοποιεί τις αρμόδιες αρχές (διοικητικές ή δικαστικές).

β) αναλαμβάνει πρωτοβουλίες με στόχο αφενός τη διάδοση της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού και αφετέρου την παρακολούθηση της εφαρμογής της στη χώρα μας. Για το λόγο αυτό επισκέπτεται τακτικά σχολεία σε όλη την επικράτεια, επικοινωνώντας με μαθητές και εκπαιδευτικούς, αποστέλλει ενημερωτικά έντυπα και συγκεντρώνει στοιχεία για τα θέματα που αφορούν και επηρεάζουν τα παιδιά. Ως αποτέλεσμα των ερευνών και των παρατηρήσεών του, ο Συνήγορος του Παιδιού μπορεί να απευθύνει τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του προς την Βουλή των Ελλήνων ή τα αρμόδια Υπουργεία.

Για την υλοποίηση της αποστολής μας κρίνουμε απαραίτητη τη συνεργασία μας μαζί σας, αναγνωρίζοντας τον κρίσιμότερο ρόλο σας σε σχέση με τη διάδοση και προώθηση των δικαιωμάτων των μαθητών. Όσοι και όσες ενδιαφέρεστε να προωθήσετε δράσεις σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού μπορείτε να:

1. Αναζητήσετε αναλυτική ενημέρωση για τον Συνήγορο του Πολίτη και τον Συνήγορο του Παιδιού (σας προτείνουμε τους ιστοχώρους www.synigoros.gr και www.0-18.gr)
2. Μελετήσετε τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (περίληψη της, όπως και ολόκληρο το κείμενο της Σύμβασης θα βρείτε στον ιστοχώρο μας στο www.0-18.gr/crc).
3. Εφόσον επιθυμείτε να ενημερώσετε τους μαθητές σας για τον Συνήγορο του Παιδιού ή την Διεθνή Σύμβαση, να μας ζητήσετε (με μήνυμα στην διεύθυνση ekp@synigoros.gr) να σας αποστείλουμε μέχρι 30 αντίγραφα από τα σχετικά φυλλάδια.
4. Αν υπάρχει ένα ειδικό ζήτημα που σας απασχολεί, σε σχέση με την προστασία δικαιωμάτων ανηλίκων, και επιθυμείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας, μπορείτε να το κάνετε είτε με γραπτό μήνυμα στο cr@synigoros.gr είτε τηλεφωνώντας μας στο 210.7289744.

www.0-18.gr/crc

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Όλα είναι θέμα Παιδείας

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Γ΄

Ανδρέα Παπανδρέου 37,
151 80 Μαρούσι
Πληροφορίες: Δ. Στυροπούλου
τηλέφωνο: 210-344.32.73
Fax: 210-344.33.90

ΠΡΟΣ:

Να διατηρηθεί μέχρι .....

Βαθμός Ασφαλείας .....

Μαρούσι, 16/10/2008
Αριθ. Πρωτ.: 33377/Γ2
Βαθ. Προτερ.

1. Περιφερειακές Διευθύνσεις Δ.Ε. της χώρας. Έδρες τους
2. Δ/νσεις & Γραφεία Δ.Ε. της χώρας. Έδρες τους
3. Γραφεία Σχολικών Συμβούλων Δ.Ε. της χώρας. Έδρες τους
4. Γραφεία Ε.Ε. της χώρας. Έδρες τους
5. Σχολεία Δ.Ε. Δημόσια και Ιδιωτικά (μέσω Δ/νσεων & Γραφείων Δ.Ε. & Ε.Ε. της χώρας)

Τέλος, θα θέλαμε να σας ζητήσουμε ειδικά για το χρονικό διάστημα που ακολουθεί να ενημερώσετε τους μαθητές σας για την λειτουργία του Συνηγόρου του Παιδιού και να θέσετε υπόψη τους ότι μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 2008 είναι ανοικτή η πρόσκληση για την συγκρότηση Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του. Σας επισυνάπτουμε την πρόσκληση, την οποία μπορείτε να αναρτήσετε στο σχολείο σας, με την διευκρίνιση ότι περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν στον ιστοχώρο μας και ειδικά στο www.0-18.gr/oes.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων.

Με εκτίμηση
και φιλικούς χαιρετισμούς

Γιώργος Μόσχος
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα
Δικαιώματα του Παιδιού

ΚΟΙΝ: Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή
«Συνήγορος του Πολίτη»
Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού
Χατζηγιάννη Μέση 5, 115 28 Αθήνα

ΘΕΜΑ: «Ρόλος και Δράσεις του Συνηγόρου του Παιδιού – Ομάδα Εφήβων Συμβούλων»

Σας ενημερώνουμε ότι ο Συνήγορος του Παιδιού, ο οποίος δραστηριοποιείται στο πλαίσιο της Ανεξάρτητης Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη», συνεχίζει τις δραστηριότητές του, τις επισκέψεις στα σχολεία, την αποστολή εκπαιδευτικού υλικού και την επικοινωνία με παιδιά και ενήλικες που ζητούν την παρέμβασή του.

Η συμμετοχή των μαθητών είναι χρήσιμη, διότι τους δίνεται η ευκαιρία να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους και επιπλέον να διατυπώσουν, εφόσον το επιθυμούν, τους προβληματισμούς και τις δικές τους ιδέες.

Ο Συνήγορος υποδέχεται τις απόψεις των μαθητών μέσω σχετικού ερωτηματολογίου στον ιστοχώρο του (www.0-18.gr) και προετοιμάζει ειδικές παιδαγωγικές δραστηριότητες σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς στα σχολεία. Μια από αυτές αποτελεί, για το σχολικό έτος 2008-2009, η συγκρότηση της **Ομάδας Εφήβων Συμβούλων**, η οποία γίνεται κατά τα πρότυπα ομολογων θεσμών της Ευρώπης. Οι έφηβοι της Ομάδας αυτής θα βοηθήσουν το έργο του Συνηγόρου, εκφράζοντας τις απόψεις τους για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Για οποιαδήποτε αναζήτηση ενημερωτικού υλικού, το οποίο αφορά στη Δράση του Συνηγόρου του Παιδιού (φυλλάδια, αφίσες, κ.α.), η εκπαιδευτική κοινότητα, προκειμένου να δραστηριοποιηθεί σχετικά με την προώθηση ζητημάτων που αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, μπορεί να απευθυνθεί στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: gr@synigoros.gr, ekp@synigoros.gr καθώς και στον ιστοχώρο: www.0-18.gr, ενώ, για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων, στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.0-18.gr/oes.

Σας επισυνάπτουμε την επιστολή ενημέρωσης για την λειτουργία του Συνηγόρου του Παιδιού καθώς και πληροφορίες σχετικά με την δράση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, την Πρόσκληση και την αίτηση συμμετοχής στην Ομάδα αυτή, και ευελπιστούμε στην θετική ανταπόκρισή σας.

Συνημμένα: 5φ.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Ειδικού Γραμματέα
2. Δ/νση Σπουδών Δ.Ε.
Τμήματα Β΄ & Γ΄
3. Δ/νση Σπουδών Π.Ε.
Τμήμα Α΄
4. Δ/νση ΣΕΠΕΔ
5. Δ/νση Εκκλησιαστικής Εκπ/σης
6. Δ/νση Ιδιωτικής Εκπ/σης
7. Δ/νση Ξένων και Μειον. Σχολείων
8. Δ/νση Ειδικής Αγωγής
9. ΔΙΠΟΔΕ
10. ΓΕΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Πιστό Αντίγραφο
Από τη Διεύθυνση Διοικητικού
Τμήμα Διοικήσεως & Πρωτοκόλλου

ΚΟΤΣΑΜΠΑΣΙΑΚΗΣ ΚΟΝΙΝΟΣ

Παράρτημα 2.

Συμφωνητικό Συνεργασίας Μελών
Ομάδας Εφήβων Συμβούλων
και Συνηγόρου του Παιδιού

Στην Αθήνα σήμερα 10.1.2009, οι υπογράφωντες

α) .....
και

β) Γεώργιος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη, υπεύθυνος του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού της Ανεξάρτητης Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη» που ασκεί την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού συμφωνούμε και αποδεχόμαστε από κοινού τους παρακάτω όρους συνεργασίας:

1. Ο/η έφηβος αποκτά με την υπογραφή αυτού του συμφωνητικού την ιδιότητα του μέλους της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού ως το τέλος του έτους 2009. Η ιδιότητα αυτή μπορεί να ανανεωθεί για το έτος 2010 με νεότερο συμφωνητικό. Μπορεί επίσης να καταργηθεί στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 12. Το συμφωνητικό ισχύει από την στιγμή που θα υπογραφεί και από τα δύο μέρη, συνυπογραφεί από το πρόσωπο που ασκεί νόμιμα την επιμέλεια του/της εφήβου, και αντίγραφό του παραδοθεί στον Συνήγορο του Παιδιού.
2. Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων έχει ως κύρια αποστολή να συμβάλει στο έργο του Συνηγόρου του Παιδιού, δηλαδή την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.
3. Η αποστολή της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων υλοποιείται μέσα από:
  - α) **συναντήσεις**, τις οποίες διοργανώνει ο Συνήγορος του Παιδιού στη διάρκεια του χρόνου, προσκαλώντας έγκαιρα τα μέλη της Ομάδας και ενημερώνοντάς τα για το περιεχόμενό τους
  - β) **επισκέψεις** σε χώρους που βρίσκονται παιδιά (ιδρύματα, νοσοκομεία κ.α.), οι οποίες γίνονται με ευθύνη του Συνηγόρου του Παιδιού
  - γ) **πρωτοβουλίες** (π.χ. συζητήσεις, έρευνες, συγγραφή κειμένων, εικαστικά δρώμενα, προβολές, παραστάσεις, κ.λπ.) που αναλαμβάνουν τα μέλη της Ομάδας στα σχολεία τους ή σε άλλες ομάδες για την επεξεργασία θεμάτων που επιλέγονται κατά τις συναντήσεις τους με τον Συνήγορο του Παιδιού. Για την ανάπτυξη των πρωτοβουλιών αυτών μπορεί να υπάρχει συνεργασία με εκπαιδευτικούς και με άλλα πρόσωπα που προτείνονται από τα μέλη της Ομάδας
  - δ) **αποστολή προϊόντων** των παραπάνω πρωτοβουλιών (π.χ. απόψεις, προτάσεις, αποτελέσματα έρευνας, φωτογραφικό υλικό, βίντεο, κ.ά.) προς τον Συνήγορο
  - ε) **ανταλλαγή απόψεων** μέσα από ηλεκτρονικό φόρουμ και ιστοσελίδα, την ευθύνη της λειτουργίας των οποίων έχει ο Συνήγορος του Παιδιού
  - στ) **διατύπωση προτάσεων**, ως αποτέλεσμα των παραπάνω διαδικασιών, με στόχο την πληρέστερη εφαρμογή και προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών
  - ζ) **επαφές με πολιτειακούς και άλλους κοινωνικούς παράγοντες**, υπό τον συντονισμό και τις κατευθύνσεις του Συνηγόρου του Παιδιού, για την προώθηση των προτάσεων που διατυπώνονται.
4. Τα μέλη της Ομάδας δηλώνουν πλήρη στοιχεία τους στον Συνήγορο του Παιδιού για να διευκολυνθεί η επικοινωνία μαζί τους. Τα στοιχεία αυτά είναι απόρρητα απέναντι σε τρίτους. Περιορισμένα στοιχεία των μελών δημοσιοποιούνται

- μόνο ύστερα από ενημέρωση και σύμφωνη γνώμη των ιδίων και των γονέων ή κηδεμόνων τους.
- 5 Ο Συνήγορος προσκαλεί έγκαιρα τα μέλη της Ομάδας στις συναντήσεις που διεξάγονται στην διάρκεια του χρόνου. Επίσης τα ενημερώνει εγγράφως για το πρόγραμμα των συναντήσεων όπως και για λεπτομέρειες σχετικά με την κάλυψη εξόδων μετακίνησης και διαμονής, όταν αυτό είναι εφικτό. Στις συναντήσεις, κατά κανόνα προσκαλούνται όλα τα μέλη. Είναι πιθανό ωστόσο να διεξαχθούν συναντήσεις περιφερειακού χαρακτήρα ή με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων. Στις περιπτώσεις αυτές ο Συνήγορος ενημερώνει έγκαιρα όλα τα μέλη της Ομάδας.
6. Στις περιπτώσεις που τα μέλη της Ομάδας μετακινούνται για την συνάντηση σε άλλη πόλη από αυτή της διαμονής τους, οι γονείς ή κηδεμόνες τους αναλαμβάνουν την ευθύνη για την ασφάλειά τους κατά την μετακίνηση. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί ο Συνήγορος να ορίζει στελέχη του ή άλλους συνεργάτες ως συνοδούς κατά τις μετακινήσεις εκτός έδρας διαμονής των μελών. Σε κάθε περίπτωση, οι γονείς ή κηδεμόνες των ανηλίκων μελών διατηρούν ακέραια την αστική ευθύνη για πράξεις ή παραλήψεις τους.
7. Τα μέλη που συμμετέχουν στις συναντήσεις της Ομάδας, οφείλουν να είναι παρόντα σε ολόκληρη τη διάρκειά τους, εκτός αν υπάρχει σοβαρός λόγος που δικαιολογεί την απουσία τους και τον οποίο θα πρέπει να θέσουν υπόψη του Συνηγόρου.
8. Τα μέλη της Ομάδας έχουν δικαίωμα να εκφράζουν απόλυτα ελεύθερα τις απόψεις τους στις συναντήσεις ή σε οποιεσδήποτε άλλες δραστηριότητες της Ομάδας, με την προϋπόθεση ότι αυτές δεν είναι υβριστικές, ρατσιστικές ή σεξιστικές και ότι δεν θίγουν άλλα μέλη της ή άλλα πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτές. Ο Συνήγορος έχει δικαίωμα αναπαγωγής των απόψεων που εκφράζονται από τα μέλη της Ομάδας, χωρίς όμως να αναφέρεται συγκεκριμένα στα πρόσωπα που τις έχουν διατυπώσει, εκτός αν έχει την σύμφωνη γνώμη τους.
9. Ο Συνήγορος του Παιδιού οφείλει να ενημερώνει τακτικά τα μέλη της Ομάδας και αυτά να επικοινωνούν μαζί του σχετικά με τις δραστηριότητες που αποφασίζονται να υλοποιηθούν. Είναι σκόπιμο τα μέλη να διαθέτουν πρόσβαση σε μια ηλεκτρονική διεύθυνση, γνωστή στον Συνήγορο, από όπου θα μπορούν να λαμβάνουν ενημέρωση και να αποστέλλουν απόψεις ή νέα τους.
10. Οι ενέργειες δημοσιότητας σχετικά με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων ανήκουν στην ευθύνη του Συνηγόρου του Παιδιού. Τα μέλη της Ομάδας, όσο διαρκεί η ιδιότητά τους αυτή, εμφανίζονται ή δίνουν συνεντεύξεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης μόνο ύστερα από την έγκριση του Συνηγόρου και εφόσον τα ίδια το επιθυμούν. Σε κάθε περίπτωση, τα προσωπικά δεδομένα των μελών προστατεύονται έναντι τρίτων.
11. Τα μέλη της Ομάδας αποδέχονται την ομαδική φωτογράφησή τους και δημοσιοποίηση ομαδικών φωτογραφιών που σκοπό έχουν την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τον ρόλο της Ομάδας. Δημοσιοποίηση ατομικών φωτογραφιών γίνεται μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του μέλους και του γονέα ή κηδεμόνα του.
12. Η ιδιότητα του μέλους στην Ομάδα Εφήβων Συμβούλων χάνεται πριν την πάροδο του έτους για το οποίο ισχύει είτε α) με γραπτή δήλωση αποχώρησης από μεριάς του μέλους είτε β) με αιτιολογημένη ανακοίνωση του Συνηγόρου που κοινοποιείται στο ενδιαφερόμενο μέλος στις περιπτώσεις που το μέλος δεν προσέρχεται στις προγραμματισμένες συναντήσεις χωρίς να έχει προηγουμένως ενημερώσει τον Συνήγορο για τον λόγο απουσίας του, υπάρχουν επανειλημμένες ενδείξεις έλλειψης ενδιαφέροντος εκ μέρους του ή επανειλημμένες συμπεριφορές του οι οποίες θίγουν την προσωπικότητα άλλων μελών της ομάδας ή παραβιάζουν κοινά αποδεκτούς κανόνες.

Οι υπογράφωντες

..... Γιώργος Μόσχος
 (μέλος της Ομάδας (γονέας ή κηδεμόνας ανηλίκου) Βοηθός Συνήγορος
 Εφήβων Συμβούλων) για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Παράρτημα 3.

Πρόγραμμα πρώτης
συνάντησης ΟΕΣ,
Αθήνα, 10-11.1.2009

Σάββατο 10 Ιανουαρίου 2009

- 10.30 – 11.00 Αφίξεις
- 11.00 – 12.00 Καλωσόρισμα και παιχνίδια γνωριμίας
- 12.00 – 13.00 Εισαγωγή: ο Συνήγορος του Παιδιού
– προσδοκίες και σχέδια για τη λειτουργία της
Ομάδας Εφήβων Συμβούλων
- 13.00 – 14.00 Μεσημεριανό φαγητό
- 14.00 – 15.00 Τα Δικαιώματα του Παιδιού και η εφαρμογή τους
- 15.00 – 17.00 Παρουσιάσεις και δουλειά σε μικρές ομάδες
σχετικά με τη δράση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων
στη διάρκεια της χρονιάς
- 17.00 – 17.30 Παρουσιάσεις από τους/τις εκπροσώπους στην ολομέλεια
- 17.30 – 18.30 Συζήτηση για την τελική επιλογή των θεμάτων
που θα απασχολήσουν την ομάδα στη διάρκεια
της χρονιάς και για τους τρόπους με τους οποίους
θα γίνει η επεξεργασία τους

Κυριακή 11 Ιανουαρίου 2009

- 9.30 – 10.00 Αφίξεις
- 10.00 – 11.00 Τι κάνει ο Συνήγορος του Παιδιού όταν του αναφέρονται
παραβιάσεις δικαιωμάτων των παιδιών
- 11.00 – 11.30 Το Ηλεκτρονικό Φόρουμ που θα διευκολύνει
την επικοινωνία μας
- 11.30 – 12.15 Παρουσίαση του συμφωνητικού συνεργασίας
- 12.15 – 13.15 Διάλειμμα – αναμνηστικές φωτογραφίες – ελαφρύ φαγητό
- 13.15 – 14.30 Σύνοψη των θεματικών και των δραστηριοτήτων
που θα διοργανωθούν στη διάρκεια της χρονιάς
(σε σχολεία, ιδρύματα ή αθλού). Ανοιχτή συζήτηση
- 14.30 – 15.30 Κλείσιμο της συνάντησης – αξιολόγηση
– προγραμματισμός επόμενων ερχόμενων συναντήσεων

Θέματα Ομάδας Εφήβων Συμβούλων Συνήγορου του Παιδιού - 2009

Πρώτη περίοδος: Ιανουάριος – Μάρτιος 2009
Τα δικαιώματα έκφρασης και συμμετοχής

- Το δικαίωμα έκφρασης της γνώμης των μαθητών στα σχολεία
σχολικοί κανονισμοί, μαθητικά συμβούλια, επικοινωνία και σχέσεις
με καθηγητές, επιλογή μαθημάτων, επιβολή τιμωριών,
αξιολόγηση βιβλίων και καθηγητών
- Το δικαίωμα έκφρασης και η ελευθερία λόγου στην οικογένεια
σεβασμός από και προς τους γονείς, επικοινωνία, καθημερινότητα,
ελεύθερος χρόνος, εμφάνιση, μέλλον, αλληλαγές περιβάλλοντος
- Πως ακούγεται η γνώμη των παιδιών στην κοινωνία
για την ποιότητα ζωής, το περιβάλλον, τους νόμους που ψηφίζονται
και αφορούν τα παιδιά κ.λπ., ο ρόλος των τοπικών συμβουλίων νέων

Δεύτερη περίοδος: Απρίλιος – Ιούλιος 2009
Διακρίσεις και ανισότητες

- Διακρίσεις και προσβολές στο σχολείο στα παιδιά που διαφέρουν
λόγω καταγωγής, εμφάνισης, αναπηρίας, μαθησιακών δυσκολιών,
ομοφυλοφιλίας, υποτονικότητας, κ.ά.
- Ο στιγματισμός με βάση τις επιδόσεις στην εκπαίδευση
καλοί και κακοί μαθητές
- Ο κοινωνικός ρατσισμός σε βάρος των παιδιών των μεταναστών
και παιδιών προσφύγων
Ειδικό θέμα: τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα
αλλά δεν παίρνουν την ελληνική υπηκοότητα

Τρίτη περίοδος: Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2009
Η προστασία των παιδιών από την βία, την κακοποίηση,
την παραμέληση και την εκμετάλλευση

- Ψυχολογική και λεκτική βία στο σχολείο
μεταξύ καθηγητών – μαθητών και μεταξύ μαθητών (bullying)
- Βία και παραμέληση στην οικογένεια – η παιδική εργασία
- Η βία στα παιδιά από τα Μ.Μ.Ε.
διαστρέβλωση, γελοιοποίηση, η εικόνα των εφήβων
και της νέας γενιάς στα Μ.Μ.Ε.

Παράρτημα 4.

Θέματα που επιλέχθηκαν
προς επεξεργασία από την ΟΕΣ
κατά τη διάρκεια του 2009

Παράρτημα 5.

Σύνοψη συμπερασμάτων φύλλων αξιολόγησης, πρώτη συνάντηση εργασίας της ΟΕΣ (10-11. 1. 2009, Αθήνα)

Τι σου άρεσε περισσότερο κατά τη διάρκεια του διημέρου;

Νέες γνώσεις, παρουσιάσεις για τα δικαιώματα του παιδιού και τον τρόπο χειρισμού αναφορών, συζητήσεις σε ολομέλεια και σε μικρότερες ομάδες για την ανάδειξη περαιτέρω προβληματισμών και πεδίων μελλοντικής δράσης μέσα από την εξοικείωση των εφήβων μελών μεταξύ τους και με τα στελέχη του θεσμού.

Τι σου άρεσε λιγότερο και θεωρείς ότι πρέπει να αλλάξει στις επόμενες συναντήσεις;

Αναγκαιότητα ο περισσότερος χρόνος για παρουσιάσεις, ανοικτές συζητήσεις σε ολομέλεια ή σε υπο-ομάδες, διαλείμματα και δυνατότητα ελευθέρου χρόνου, καλύτερη και πιο έγκαιρη ενημέρωση για τις μελλοντικές συναντήσεις και μετακινήσεις των εφήβων μελών.

Θεωρείς ότι γνωρίζεις επαρκώς τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας του Συνηγόρου του Παιδιού; Αν όχι, τι θα ήθελες να συζητηθεί περισσότερο ως προς αυτές;

Σε γενικές γραμμές, η πρώτη αυτή πληροφόρηση των εφήβων μελών της ΟΕΣ ήταν επαρκής, αλλά επιβάλλεται η συνεχιζόμενη επικοινωνία τόσο με το θεσμό, όσο και μεταξύ τους (ηλεκτρονικό φόρουμ επικοινωνίας).

Ποια η γνώμη σου για την οργάνωση του διημέρου (παροχή έντυπου υλικού, χρόνος παρουσιάσεων/συζητήσεων, διαλείμματα/γεύματα, τόπος διαμονής και μέσο μεταφοράς κ.λπ.); Σε ορισμένους εφήβους άρεσαν κάποιες από τις δραστηριότητες της εκδήλωσης, σε άλλους κάποιες άλλες. Όμως, η συντριπτική πλειονότητα συμφώνησε ότι η πρώτη αυτή συνάντηση εργασίας

της ΟΕΣ ήταν καλοστημένη, οργανωμένη και επιτυχημένη, ως πρωτοποριακό επιχείρημα για την ακρόαση και συμμετοχή των εφήβων.

Ποια η γνώμη σου για τη μεθοδολογία (μικρές ομάδες, συζήτηση σε ολομέλεια, τρόπος παρουσίασης των θεμάτων κλπ) που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια του διημέρου;

Τι θα ήθελες να έχει γίνει διαφορετικά και με ποιο τρόπο;

Δομημένη και οργανωμένη μεθοδολογία, έξυπνη και αποδοτική από μέρους των στελεχών του Συνηγόρου του Παιδιού. Πρωτοτυπία για τα ελληνικά δεδομένα.

Οι ολομέλειες αποτελούν ευκαιρία ανταλλαγής ιδεών, απόψεων και προβληματισμών, αλλά και ανάδειξης επιμέρους μελλοντικών θεματικών προς περαιτέρω εμβάθυνση.

Ο χωρισμός και η εργασία σε επιμέρους ομάδες δημιουργεί πιο οικείο κλίμα, κατάλληλο για περαιτέρω γνωριμία των εφήβων μελών και προσέγγισής τους.

Οι παρουσιάσεις ουσιαστικές και ιδιαίτερα ενημερωτικές.

Συμμετοχικότητα και ισότιμη ανταλλαγή απόψεων.

Υπάρχει κάτι που θεωρείς σημαντικό να λάβουμε υπόψη κατά την οργάνωση και διεξαγωγή των επόμενων συναντήσεων;

Περισσότερες δραστηριότητες.

Συναντήσεις της ΟΕΣ να γίνονται Σαββατοκύριακο και να διαρκούν περισσότερες μέρες.

Περισσότερος χρόνος συζητήσεων μεταξύ των εφήβων στο ξεκίνημα των συναντήσεων της ΟΕΣ.

Περισσότερη ενασχόληση με θέματα της επικαιρότητας, καθώς και πρόσκτηση γνώσεων και τεχνικών για την

παροχή συνδρομής σε συνομηλίκους που έχουν ανάγκη.

Συνέχιση της επικαιροποιημένης ενημέρωσης των μελών της ΟΕΣ.

Διαρκής αξιολόγηση κάθε συνάντησης της ΟΕΣ, ανανέωση και αναβάθμισή τους.

Προσπάθεια από μέρους της Αρχής, έτσι ώστε να μπορούν όλα τα μέλη της ΟΕΣ να συμμετάσχουν στις μελλοντικές συναντήσεις.

Σου είναι ξεκάθαρο το τι καλείσαι να κάνεις ως μέλος της ΟΕΣ και αν ναι, τι είναι αυτό;

Καλή γνώση των δικαιωμάτων του παιδιού.

Ενημέρωση για τις εξελίξεις, κατάθεση προτάσεων για τα προβλήματα των εφήβων.

Μετάδοση πληροφοριών και τεχνογνωσίας σε συμμαθητές, αλλά και ανάδειξη τρόπων υποστήριξής τους
Ελεύθερη έκφραση της γνώμης σχετικά με διάφορα θέματα Δικαιωμάτων του Παιδιού, και εκπροσώπηση των συνομηλίκων.

Ενημέρωση του Συνηγόρου του Παιδιού για το πώς σκέφτονται τα άλλα παιδιά και τι απασχολεί τους εφήβους

Ενημέρωση των συνομηλίκων για τα δικαιώματά τους και τις πιθανές παραβιάσεις τους.

Ενημέρωση των ενηλίκων για τα δικαιώματα του παιδιού.

Υπερασπιστές των δικαιωμάτων του παιδιού για ένα καλύτερο αύριο.

Μοναδική ευκαιρία επικοινωνίας με άλλα παιδιά.

Ουσιαστική συμμετοχή στην από κοινού προσπάθεια της ομάδας ΟΕΣ για την προώθηση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Ακρόαση των προβληματισμών των συνομηλίκων, ανταλλαγή ιδεών και απόψεων, ενδυνάμωσή τους και ανα-

ζήτηση λύσεων μέσα από το διάλογο, κατανόηση και καταγραφή/αποτύπωση της σύγχρονης κατάστασης της παιδικής ηλικίας.

Επικοινωνία μέσω του φόρουμ της ΟΕΣ για όλα τα ζητήματα που ανακύπτουν και αφορούν τους ανήλικους.

Τα μέλη της ομάδας ΟΕΣ αποτελούν το «συνδεδετικό κρίκο» μεταξύ όλων των ανηλίκων της ΟΕΣ και του Συνηγόρου του Παιδιού.

Μέλη μιας ομάδας και μιας κοινότητας, όπου με επικοινωνία και δραστηριοποίηση θα αναδεικνύουν και θα προωθούν το πολύτιμο έργο του Συνηγόρου του Παιδιού.

Άλλα σχόλια

Όλα ήταν εξαιρετικά στην 1^η συνάντηση της ΟΕΣ.

Να συνεχιστεί η καλή, υποστηρικτική δουλειά από πλευράς Συνηγόρου του Παιδιού.

Για πρώτη φορά, τα παιδιά και οι έφηβοι αισθάνθηκαν ότι οι ενήλικες τα υπολογίζουν και ο λόγος τους μπορεί να έχει βαρύτητα και να ασκεί επιρροή στην κοινωνία.

Ηχογραφώντας ραδιοφωνικά μηνύματα.

Δεύτερη συνάντηση ΟΕΣ,

Παιδικό Χωριό SOS, Πλαγιάρι,

Θεσσαλονίκη, 14.3.2009

Παράρτημα 6.

Πρόγραμμα δεύτερης συνάντησης
ΟΕΣ, Θεσσαλονίκη, 14-15.3.2009

Σάββατο 14.3.2009

- 10.30 – 11.00 Αφίξεις στο χωριό SOS στο Πλαγιάρι - Καλωσόρισμα
- 11.00 – 11.30 Παρουσίαση:
Οι χώροι φιλοξενίας και φροντίδας παιδιών και εφήβων στην Ελλάδα. Τα χωριά SOS
- 11.30 - 13.00 Παρουσιάσεις από μέλη της Ομάδας στην Ολομέλεια.
Δραστηριότητες για την επεξεργασία των θεμάτων της πρώτης περιόδου και αρχικά συμπεράσματα - προτάσεις
- 13.00 – 14.00 Φαγητό
- 14.00 – 14.30 Συζήτηση για το φόρουμ και την λειτουργία του μέχρι σήμερα
- 14.30 – 15.30 Παρουσίαση υποθέσεων Συνηγόρου του Παιδιού, που σχετίζονται με τα δικαιώματα συμμετοχής και έκφρασης. Συζήτηση
- 15.30 – 17.30 Χωρισμός σε μικρές ομάδες: Δημιουργία μηνυμάτων για τα Δικαιώματα στην Συμμετοχή και την Έκφραση (κολλάζ, αφίσες, ραδιοφωνικά σποτ)
- 17.30 – 18.30 Παρουσίαση των μηνυμάτων σε ολομέλεια.
Συζήτηση για την αξιοποίησή τους και πιθανές παρουσιάσεις τους σε άλλες ομάδες εφήβων
- 18.30 – 19.00 Προγραμματισμός επόμενων δράσεων, επικοινωνίας και συναντήσεων

Ακολουθεί βραδινό φαγητό και ψυχαγωγικό πρόγραμμα με μουσική από νεανικό ρόκ συγκρότημα.

Κυριακή 15.3.2009

- 10.00: Μετάβαση στο Βεληίδειο Συνεδριακό Κέντρο.
Προετοιμασία για την συζήτηση
- 11.00 – 13.30: Συζήτηση με μαθητές σχολείων Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας με θέμα «Ο ρόλος των Μαθητών στην σύνταξη και εφαρμογή Σχολικών Κανονισμών». Θα γίνουν σύντομες παρουσιάσεις από μαθητές και στη συνέχεια συζήτηση με τελικό στόχο τη διαμόρφωση προτάσεων από τον Συνήγορο του Παιδιού προς το Υπουργείο Παιδείας.
- 14.00: Κλείσιμο συνάντησης – αποχαιρετισμός

Η Ανοικτή Συζήτηση διοργανώθηκε στην Θεσσαλονίκη από τον Συνήγορο του Παιδιού σε συνεργασία με την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης, τις Διευθύνσεις Β/θμιας Εκπαίδευσης Δυτικής και Ανατολικής Θεσσαλονίκης και τα Γραφεία Αγωγής Υγείας του Νομού. Σε αυτήν συμμετείχαν περίπου 130 μαθητές από 60 γυμνάσια και λύκεια, μεταξύ των οποίων και 20 μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού.

Στο παρακάτω κείμενο περιλαμβάνονται απόψεις και προτάσεις που αναφέρθηκαν από μαθητές στην συνάντηση. Προς το παρόν ο Συνήγορος του Παιδιού δεν εκφράζει άποψη για το περιεχόμενό τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, που διατυπώθηκαν διαφορετικές προτάσεις για στα ίδια θέματα, εδώ παρουσιάζεται η σύνθεσή τους. Μετά την απομαγνητοφώνηση των παρεμβάσεων των μαθητών, θα ακολουθήσει περαιτέρω επεξεργασία των απόψεών τους προκειμένου να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις εκ μέρους του Συνηγόρου του Παιδιού.

- Ο σχολικός κανονισμός είναι κάτι σαν το τοπικό Σύνταγμα κάθε σχολικής μονάδας! Πρέπει να συντάσσεται ύστερα από διάλογο, ώστε να έχει γενική αποδοχή, να γνωστοποιείται σε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας και να αναρτάται σε δημόσιο χώρο για τη διαρκή ενημέρωση όλων.
- Δυστυχώς μέχρι σήμερα στα περισσότερα σχολεία ο κανονισμός δεν είναι γνωστός στους μαθητές, σε ορισμένα μάλιστα μπορεί και να μην υπάρχει, ούτε προκύπτει ή εφαρμόζεται με την δική τους συμβολή.
- Ο σχολικός κανονισμός δεν πρέπει να περιλαμβάνει μόνο υποχρεώσεις αλλά και δικαιώματα των μαθητών. Πρέπει να αναφέρεται επίσης στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καθηγητών.
- Ο σχολικός κανονισμός πρέπει να εισάγει στη λειτουργία του σχολείου τις αρχές της δημοκρατίας, του αλληλοσεβασμού, της επικοινωνίας, της ισότητας, της συμμετοχής, της ανεκτικότητας, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας για την εφαρμογή των κανόνων. Θα πρέπει να μας εμπνέει για την φροντίδα της καλής λειτουργίας του σχολείου, αλλά και των καθημερινών σχέσεων μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Να λειτουργεί περισσότερο προληπτικά παρά κατασταλτικά. Να συνδυάζεται με ένα κατάλληλο κλίμα στο σχολείο που δημιουργείται από την διεύθυνση και υποστηρίζεται από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- Οι μαθητές ζητούν καθαρούς κανόνες στα σχολεία. Δεν έχουν αντίρρηση για την αυστηρότητα, αρκεί αυτή να πηγάζει και νομιμοποιείται μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες. Η αντίρρηση των μαθητών αφορά την αυταρχικότητα και την επιβολή της πειθαρχίας χωρίς διάλογο, χωρίς προγενέστερη ενημέρωση και νόμιμη αιτία.
- Στο ξεκίνημα κάθε σχολικής χρονιάς θα πρέπει να διεξάγονται συζητήσεις σε όλες τις τάξεις σχετικά με το περιεχόμενο του σχολικού κανονισμού και με τις πιθανές αλλαγές του, και να γίνεται ενημέρωση των μαθητών για τις αρχές λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων. Οι εκπρόσωποι που εκλέγουν οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν στον διάλογο μαζί με τους εκπαι-

Παράρτημα 7.

Σύνοψη των προτάσεων των μαθητών από την Ανοικτή Συζήτηση στη Θεσσαλονίκη, 15.3.2009

«Ο ρόλος των μαθητών στην σύνταξη και εφαρμογή Σχολικών Κανονισμών»

1 Γενικά για το Σχολικό Κανονισμό

δευτικούς και τους εκπροσώπους των γονέων σχετικά με το περιεχόμενο του σχολικού κανονισμού.

- Όταν οι μαθητές διαφωνούν με τους καθηγητές για το περιεχόμενο του σχολικού κανονισμού θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ανοικτού διαλόγου και αμοιβαίας συναίνεσης πριν καταλήξει η διεύθυνση στο περιεχόμενο του.
- Οι βασικές αρχές σχολικού κανονισμού που έχουν εκδοθεί από το Υπουργείο Παιδείας (2002) είναι γενικές και πολύπλοκες. Γι' αυτό χρειάζεται σε κάθε σχολείο να αποφασίζεται συγκεκριμένα το περιεχόμενο του σχολικού κανονισμού, και να διατυπώνεται με τρόπο προσιτό, φιλικό και κατανοητό.
- Ο σχολικός κανονισμός πρέπει να μπορεί να αναθεωρείται, ακολουθώντας και τις αλλαγές αναγκών και αντιλήψεων στην κοινωνία και τις ιδιαιτερότητες και προτεραιότητες κάθε σχολικής μονάδας.
- Οι μαθητές ζητούν από τους εκπαιδευτικούς να είναι και οι ίδιοι συνεπείς στην τήρηση κανόνων που αφορούν όλους και να δίνουν το παράδειγμα με τη συμπεριφορά τους. Καθηγητές που καπνίζουν στους διαδρόμους του σχολείου και που απαντούν το κινητό τους τηλέφωνο στην τάξη, χωρίς να έχει υπάρξει προηγουμένως ενημέρωση των μαθητών για τον συγκεκριμένο σοβαρό λόγο που επιβάλλει την παρέκκλιση από τον κανόνα, δίνουν το κακό παράδειγμα και δεν βοηθούν καθόλου στην ανάπτυξη του αλληλοσεβασμού.

2 Μαθητικά Συμβούλια

- Δυστυχώς η κοινή διαπίστωση είναι ότι ο ρόλος των μαθητικών συμβουλίων έχει απαξιωθεί στη συνείδηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών και η εκλογή εκπροσώπων γίνεται χωρίς επίγνωση της σοβαρής αποστολής τους για την συμβολή στην καθημερινή βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των σχολείων και την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων τους.
- Οι συνελεύσεις των μαθητικών συμβουλίων πολλές φορές δεν γίνονται στην προβλεπόμενη από το νόμο τακτικότητα ή με την υπευθυνότητα που απαιτείται, ενώ δεν υποστηρίζονται από τους εκπαιδευτικούς, έτσι ώστε να καταλήγουν σε χρήσιμες προτάσεις και αποφάσεις.
- Είναι σκόπιμο οι διευθυντές των σχολείων να καλούν τακτικά τα 15μελή συμβούλια μαθητών και τα 5μελή συμβούλια των τάξεων για να ακούν τις απόψεις τους και να τους ζητούν την συμβολή τους στην λειτουργία των σχολείων. Είναι επίσης επιθυμητό το σχολείο να εκπαιδεύει από μικρή ηλικία τους μαθητές στις αρχές της δημοκρατίας και στο πώς μπορούν να λειτουργούν οι γενικές συνελεύσεις με δημοκρατικό τρόπο.
- Θα πρέπει να βρεθεί τρόπος ώστε στα 15μελή συμβούλια να εκπροσωπούνται μαθητές από όλες τις τάξεις (είτε με εκπαίδευση των μαθητών στην αξία της εκπροσώπησης συμμαθητών τους, είτε με προβλεπόμενη ποσόστωση στο συμβούλιο).

3 Διάλογος στο σχολείο

- Στα σχολεία είναι καλό να καθιερωθούν τακτικές ώρες διαλόγου και επικοινωνίας για θέματα που απασχολούν τους μαθητές στην καθημερινότητά τους. Να υπάρχει δυνατότητα να προσκαλούνται ειδικοί επιστήμονες ή απλοί πολίτες και να κουβεντιάζουν με τους μαθητές. Για μαθητές που αντιμετωπί-

ζουν προσωπικά προβλήματα θα πρέπει να δίνεται δυνατότητα επικοινωνίας με ψυχολόγους ή άλλους ειδικούς.

- Η εμφάνιση των μαθητών θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερο σεβασμό στην ιδιαιτερότητα τους λόγω ηλικίας, προέλευσης, οικογενειακής κατάστασης κλπ και με παιδαγωγική ευαισθησία. Δεν μπορεί να γίνονται δημόσια επικριτικά σχόλια για την εμφάνιση μαθητών, σε περίπτωση δε που εκτιμάται από τους εκπαιδευτικούς ότι μαθητής παρεκκλίνει από τους κανόνες ευηρέπειας πρέπει να γίνεται σύσταση, αλλά και συζήτηση με τους εκπροσώπους των μαθητών. Επειδή δεν υπάρχουν αντικειμενικά κριτήρια για να προσδιοριστούν οι έννοιες της ευηρέπειας και της κοσμιότητας, θα πρέπει να γίνεται διαρκής διάλογος και επικοινωνία στα σχολεία, προκειμένου να αντιμετωπίζονται τα θέματα που προκύπτουν σχετικά με την εμφάνιση με παιδαγωγικούς τρόπους και όχι με επιβολή ποινών.
- Η προσέλευση των μαθητών στο σχολείο και η αποχώρηση από αυτό θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το προβλεπόμενο ωράριο. Ωστόσο χρειάζεται να υπάρχει επιείκεια στις περιπτώσεις των σχολείων που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές ή που εξυπηρετούν μαθητές που μετακινούνται από μακριά ή με δημόσιες συγκοινωνίες.
- Τα θέματα της πρωινής προσευχής και του εκκλησιασμού πρέπει να συζητούνται με σεβασμό στις θρησκευτικές ανάγκες αλλά και πεποιθήσεις των μαθητών. Επίσης, δεδομένου του δικαιώματος κάθε ανηλίκου να έχει τις δικές του θρησκευτικές πεποιθήσεις και να επιλέγει σε ποιες λατρευτικές εκδηλώσεις θα συμμετέχει, πρέπει να αποφασίζεται με προσοχή και ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του σχολείου και τη διαπολιτισμική σύνθεση του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού, η υποχρεωτικότητα ή μη της πρωινής προσευχής και του εκκλησιασμού.
- Η ελεύθερη έκφραση των μαθητών, η ενίσχυση ομαδικών πολιτιστικών καλλιτεχνικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και η παρότρυνση της ομαδοσυνεργατικής μέσας και έξω από την μαθησιακή διαδικασία μπορούν να βοηθήσουν την καλύτερη σχέση των μαθητών με το σχολείο. Το θέατρο, οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες, οι σχολικές εφημερίδες, οι ηλεκτρονικές σελίδες των σχολείων χρειάζεται να ενισχύονται διαρκώς, καθώς μπορούν να τραβήξουν το ενδιαφέρον των μαθητών, αλλά να βοηθήσουν και την άσκηση των δεξιοτήτων τους και την προσέλιξη του ενδιαφέροντός τους. Η διακίνηση ιδεών όπως και εντύπων που δεν έχουν προσβλητικό ή ρατσιστικό περιεχόμενο, πρέπει να είναι ελεύθερη.
- Η συμμετοχή των μαθητών στις δραστηριότητες του σχολείου, που διεξάγονται εκτός σχολικού προγράμματος, προτάθηκε να είναι προαιρετική.

4 Εμφάνιση

5 Προσέλευση - αποχώρηση

6 Πρωινή προσευχή - εκκλησιασμός

7 Πολιτιστικές δραστηριότητες, εκδηλώσεις και εκδρομές

- Προτάθηκε επίσης να είναι προαιρετική και η συμμετοχή τους σε παρελάσεις ή άλλες δημόσιες εκδηλώσεις εκτός σχολείων.
- Οι σχολικές εκδρομές αποτελούν απαραίτητο στοιχείο για την υγιή ανάπτυξη και την ενεργή εκπαιδευτική συμμετοχή των μαθητών. Οι μαθητές επιθυμούν να έχουν λόγο στον σχεδιασμό και την επιλογή του περιεχομένου, του προγράμματος και των συνοδών των εκδρομών. Οι καθηγητές που λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις, θα πρέπει να συζητούν με τους μαθητές και να λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις και τις προτάσεις των μαθητών.
- Προτάθηκε να δημιουργούνται στα σχολεία περιβαλλοντικές ομάδες που να φροντίζουν για την φροντίδα του περιβάλλοντος του σχολείου, αλλά να αναλαμβάνουν δράσεις στην κοινότητα.

8 Σχολικές εγκαταστάσεις και υποδομές

- Τα σχολικά κτίρια χρειάζεται να αποκτήσουν περισσότερο χρώμα, να έχουν αναρτημένες εργασίες των μαθητών και οι μαθητές να μπορούν να συμβάλλουν στην καλλιτεχνική τους φροντίδα. Θα πρέπει να δίνεται δυνατότητα να φυλάσσονται στις τάξεις προσωπικά είδη των μαθητών (βιβλία, εκπαιδευτικά εργαλεία κ.ά.).
- Ο σχολικός κανονισμός θα πρέπει να προβλέπει τη δυνατότητα των μαθητών να συμβάλλουν στην διαμόρφωση και βελτίωση των σχολικών εγκαταστάσεων και υποδομών. Θέματα όπως η ακαταλληλότητα αιθουσών, η έλλειψη εργαστηρίων ή βιβλιοθηκών, ο συνωστισμός στους διαδρόμους και η πρόκληση ατυχημάτων, οι ελλείψεις προβλέψεων για την πρόσβαση των μαθητών και γονέων με αναπηρία, κ.λπ. θα πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα, λαμβάνοντας υπόψη και τις προτάσεις των μαθητών.
- Αίθουσα βιβλιοθήκης θα πρέπει να υπάρχει σε κάθε σχολείο, εξοπλισμένη με Η/Υ και με δυνατότητα χρήσης της στην διάρκεια της ημέρας (σε διαλείμματα ή σε άλλες περιπτώσεις που οι μαθητές δεν απασχολούνται σε μαθήματα).
- Κάμερες δεν θα πρέπει να τοποθετούνται στα προαύλια και στους εσωτερικούς χώρους του σχολείου. Σε περίπτωση που κρίνεται απαραίτητο αυτό από το σχολικό συμβούλιο για την προστασία από κλοπές ή βανδαλισμούς, θα πρέπει να υπάρχει εξασφάλιση ότι δεν λειτουργούν τις ώρες λειτουργίας του σχολείου.

9 Κινητά τηλέφωνα

- Η χρήση των κινητών τηλεφώνων την ώρα του μαθήματος πρέπει να απαγορεύεται αυστηρά και να τηρείται αυτή η απαγόρευση από όλους. Σε περιπτώσεις παραβίασης του κανόνα αυτού, ύστερα μάλιστα από προειδοποίηση, δεν πρέπει να επιβάλλεται η παρακράτηση του κινητού από το σχολείο. Η ενδεχόμενη απομάκρυνσή του από τον μαθητή που κάνει χρήση του στο μάθημα, θα πρέπει να συνδυάζεται με την επιβολή της προβλεπόμενης κύρωσης και παράδοσής του στον μαθητή ή τον κηδεμόνα του. Πάντως, απαραίτητη είναι η ενημέρωση και ο διάλογος στους μαθητές σχετικά με την κακή χρήση των κινητών και την παραβίαση δικαιωμάτων (προσωπικότητας, προσωπικών δεδομένων των απεικονιζόμενων, κλπ).

- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να τηρούν επίσης την απαγόρευση χρήσης κινητών την ώρα των μαθημάτων, και να αποτελούν παράδειγμα για τους μαθητές τους.

- Το κάπνισμα δεν θα πρέπει να επιτρέπεται σε δημόσιους χώρους του σχολείου, ούτε από μαθητές ούτε από εκπαιδευτικούς. Επειδή για το θέμα αυτό υπάρχουν διαφορετικές απόψεις μεγαλύτερων σε ηλικία μαθητών, που υποστηρίζουν ότι πρέπει να επιτρέπεται το κάπνισμα σε επιλεγμένους προαύλιους χώρους, εφόσον υπάρχει η σύμφωνη γνώμη των γονέων τους, χρειάζεται να προηγείται εκτεταμένη συζήτηση και δέσμευση όλων των μερών για την τήρηση των αποφάσεων που λαμβάνονται.

- Κάθε σχολείο θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την ισότιμη ενσωμάτωση των αλλοδαπών, την αποφυγή των διακρίσεων, την ενίσχυση του δικαιώματος στην διαφορετικότητα και την δημιουργία ευκαιριών έκφρασης και επικοινωνίας ανάλογα με τα πολιτισμικά στοιχεία που φέρει ο κάθε μαθητής.
- Ο στιγματισμός των μαθητών εκ μέρους των καθηγητών, είτε για λόγους συμπεριφοράς είτε για λόγους απόδοσης (καλοί – κακοί μαθητές) δεν διευκολύνει το κλίμα συνεργασίας και συνεννόησης στο σχολείο και θα πρέπει να αποφεύγεται.

- Οι ποινές που προβλέπονται για τους μαθητές που παραβιάζουν τους κανόνες θα πρέπει να είναι ανάλογες των πράξεων και της εν γένει συμπεριφοράς των μαθητών. Θα πρέπει επίσης να επιβάλλονται εφόσον έχουν προηγηθεί προειδοποιήσεις και εφόσον υπάρχουν σαφείς προβλέψεις για συγκεκριμένες πράξεις αλλήλα και δυνατότητα κλιμάκωσης των ποινών.
- Τα σχολεία είναι καλό να μπορούν να προβλέπουν και άλλες μεθόδους αντιμετώπισης της παραβίασης κανόνων και της πρόκλησης φθορών, όπως η αποκατάσταση των ζημιών από τους ίδιους τους μαθητές ή η δυνατότητα προσφοράς κοινωφελούς εργασίας στο σχολείο. Σκόπιμο είναι επίσης να ζητιέται και η γνώμη των εκπροσώπων των μαθητών πριν την επιβολή σοβαρών κυρώσεων, γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις οι μαθητές μπορεί να έχουν άλλες προτάσεις που μπορούν να αποτρέψουν πιο αποτελεσματικά την επανάληψη των παραβάσεων.
- Είναι πολύ σημαντικό για τους μαθητές η επιβολή ποινών να μην συνδυάζεται με την προσβολή της αξιοπρέπειας ούτε με την δημόσια διαπόμπευση των προσώπων στα οποία επιβάλλονται κυρώσεις. Οι επιπλήξεις είναι σκόπιμο να γίνονται κατ' αρχήν κατ' ιδίαν και μετά –εφόσον δεν υπάρχει συμμόρφωση– δημόσια, και πάντοτε με σεβασμό στην προσωπικότητα των μαθητών.
- Οι προβλεπόμενες κυρώσεις δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ως απειλές ή μέσα εκφοβισμού, αλλά ως συμφωνημένες συνέπειες μέσω του κανονισμού, που επιβάλλονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η λειτουργικότητα του σχολείου.

10 Κάπνισμα

11 Διακρίσεις και ενσωμάτωση αλλοδαπών

12 Κυρώσεις / ποινές

- Δεν μπορεί να επιβάλλεται ως ποινή η μείωση της βαθμολογίας σε μαθήματα (δηλαδή της αξιολόγησης της απόδοσης), εξαιτίας πειθαρχικών παραπτωμάτων ενός μαθητή, ούτε να χρησιμοποιείται αυτό ως απειλή.
- Δεν θα πρέπει να επιβάλλονται κυρώσεις χωρίς διάλογο, χωρίς προγενέστερη επεξήγηση του σκοπού της επιβολής τους και χωρίς παράλληλα παιδαγωγικά μέτρα, προκειμένου να αποτραπεί η επανάληψη της παράβασης.
- Ειδικότερα στις περιπτώσεις επιβολής της ποινής της ωριαίας αποβολής, η οποία δεν θα πρέπει να επιβάλλεται καταχρηστικά –όπως συμβαίνει πολύ συχνά στα σχολεία• πρέπει να είναι ξεκάθαρο τι προβλέπεται για τον μαθητή, και να έχει εκπαιδευτική χρησιμότητα, δηλαδή παραμονή στην τάξη ή ένταξη σε κάποια άλλη διαδικασία (π.χ. μελέτη στην βιβλιοθήκη).

13 Έκφραση παραπόνων

Σε κάθε σχολείο θα πρέπει να προβλέπεται τρόπος έκφρασης και διαδικασία συζήτησης παραπόνων για ζητήματα μη εφαρμογής του σχολικού κανονισμού ή για απαράδεκτες συμπεριφορές εκπαιδευτικών ή μαθητών.

14 Άλλα θέματα

Οι μαθητές επιθυμούν να εκφράζουν τη γνώμη τους και σε άλλα θέματα, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο άμεσο αντικείμενο των σχολικών κανονισμών, όπως είναι η αξιολόγηση των βιβλίων και των χρησιμοποιούμενων παιδαγωγικών μεθόδων. Τα ζητήματα αυτά θα μπορούσε τουλάχιστον να αποτελούν αντικείμενο συζήτησης και προτάσεων που απευθύνουν οι μαθητές προς το Υπουργείο Παιδείας, μέσω της διεύθυνσης των σχολείων τους. Οι μαθητές επίσης επιθυμούν να βρεθεί τρόπος να συμμετέχουν και στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών τους.

Τέλος, τονίστηκε από τους συμμετέχοντες ότι: Η συμμετοχή των μαθητών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στο σχολείο βοηθάει στην απόκτηση ευθύνης, ωριμότητας και στην κοινωνική τους ευαισθητοποίηση, ώστε αφενός να γίνονται υπεύθυνοι για την τήρηση του κανονισμού ο οποίος προέκυψε με συμμετοχικές διαδικασίες, αφετέρου να εκπαιδεύονται για την ουσιαστική και υπεύθυνη συμμετοχή τους στα κοινά ως πολίτες της χώρας.

Ομαδική φωτογραφία με το πανό που ζωγράφισαν τα παιδιά. Δεύτερη συνάντηση ΟΕΣ, Παιδικό Χωριό SOS, Πλαγιάρι, Θεσσαλονίκη, 14.3.2009

«Θέλω οι καθηγητές μου να...»

Παράρτημα 9.

Πρόγραμμα τρίτης
συνάντησης ΟΕΣ,
Αθήνα, 3-4. 7. 2009

Παρασκευή 3 Ιουλίου 2009

11:00	Καλωσόρισμα
11:15 - 12:30	Αξιολογούμε τη μέχρι σήμερα πορεία της ΟΕΣ - συζητάμε για την βελτίωση της λειτουργίας της
12:30 - 12:45	Μικρό διάλειμμα
12:45 - 14:00	Προγραμματίζουμε δράσεις για την προώθηση του υλικού που έχει παραχθεί από την ΟΕΣ και την Κοινότητα Εφήβων Συμβούλων
14:00 - 15:00	Φαγητό
15:00 - 17:00	Ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Κώδικας δεοντολογίας κατά των διακρίσεων στην Εκπαίδευση». Στην συζήτηση θα συμμετέχουν και μέλη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων
17:00 - 18:00	Επιλέγουμε μουσική για τα ραδιοφωνικά σποτ που φτιάχτηκαν στην Θεσσαλονίκη
20:30	Προαιρετική επίσκεψη στο Schoolwave (θέατρο Βράχων)

Σάββατο 4 Ιουλίου 2009

10:00 - 11:30	Σχεδιάζουμε τις επόμενες δράσεις μας για την αξιοποίηση των προτάσεων που διατυπώθηκαν στην συζήτηση για τις διακρίσεις στην εκπαίδευση Η Δήμητρα μας ενημερώνει για την συμμετοχή της σε διεθνή συνάντηση στο Στρασβούργο για τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα
11:30 - 12:00	Διάλειμμα
12:00 - 14:00	«Παιδιά μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία»: παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου που ισχύει και συζήτηση για το τι μπορεί να κάνει η ΟΕΣ ώστε να υποστηρίξει την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών μεταναστών
14.00 - 14.30	Κλείσιμο και αξιολόγηση διήμερου
14.30	Ελαφρύ φαγητό
15:00	Συνέντευξη σε ΜΜΕ (όσοι/ες επιθυμούν από την ομάδα των μεγαλύτερων -σε ηλικία- εφήβων)

Παράρτημα 10.

Σύνοψη προτάσεων των εφήβων για την καταπολέμηση των διακρίσεων, τρίτη συνάντηση ΟΕΣ (3-4. 7. 2009)

Προτάσεις της Τρίτης Συνάντησης της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού

Η τρίτη συνάντηση της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού έγινε στην Αθήνα την Παρασκευή 3 και το Σάββατο 4 Ιουλίου 2009. Στην συνάντηση πήραν μέρος 23 μέλη της ΟΕΣ. Στην Ανοικτή Συζήτηση που διεξήχθη το απόγευμα της Παρασκευής συμμετείχαν επίσης 5 μέλη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι σημαντικότερες παρατηρήσεις και προτάσεις που ακούστηκαν στην διάρκεια της συνάντησης σχετικά με το θέμα της καταπολέμησης των διακρίσεων.

A. Συζητήσεις σχετικά με τις Διακρίσεις

Στην διάρκεια του διημέρου συζητήθηκαν οι μορφές και οι συνέπειες των διακρίσεων στην ζωή των παιδιών, στο σχολείο και σε άλλες κοινωνικές τους εκδηλώσεις. Τα παιδιά αναφέρθηκαν στο πόσο επώδυνη μπορεί να είναι η εμπειρία του να γίνεται κάποιος θύμα διακρίσεων, προσβολών της αξιοπρέπειας και στερεοτυπικής αντιμετώπισης από εκπαιδευτικούς ή συμμαθητές τους για διάφορους λόγους, όπως η καταγωγή, το φύλο, η σχολική απόδοση («καλοί – κακοί» μαθητές), η εξωτερική εικόνα, η εμφάνιση, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, η οικογενειακή κατάσταση, η κοινωνική τάξη, η υγεία, η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, οι πολιτικές απόψεις, οι παρέες κ.α. Μίλησαν επίσης για τις περιπτώσεις που και οι ίδιοι γίνονται φορείς διακρίσεων και υποτιμητικών συμπεριφορών σε βάρος άλλων συμμαθητών τους.

Για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων στα σχολεία, τα παιδιά πρότειναν:

- Να εκπαιδεύονται, να ευαισθητοποιούνται και να αξιολογούνται όλοι οι εκπαιδευτικοί για το πώς αντιμετωπίζουν θέματα διακρίσεων και πως θα αποφεύγουν και οι ίδιοι να αναπαράγουν στερεότυπες στάσεις και απόψεις. Ειδική εκπαίδευση χρειάζεται για την καταπολέμηση των διακρίσεων που είναι διαδεδομένες στην κοινωνία, ως κυρίαρχες αντιλήψεις, όπως αυτές σε βάρος των εφήβων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.
- Να δημιουργηθούν ταινίες – βίντεο (γενικότερα οπτικοακουστικό υλικό) που να ευαισθητοποιεί τα μέλη της σχολικής κοινότητας κατά των διακρίσεων και του ρατσισμού κάθε μορφής.
- Να γίνονται τακτικά συζητήσεις μέσα στις τάξεις για τα θέματα που σχετίζονται με τις διακρίσεις και την κοινωνική ζωή των μαθητών. Οι μαθητές έχουν ανάγκη να επικοινωνούν και να συζητούν με εκπαιδευτικούς που μπορούν να τους προσεγγίζουν, να ακούν τη γνώμη τους και να ενθαρρύνουν τον διάλογο στην σχολική τάξη. Να μιλούν για θέματα που τους απασχολούν και τους επηρεάζουν.
- Σχετικές συζητήσεις θα πρέπει να γίνονται και με τους γονείς, οι οποίοι θα πρέπει να κατανοήσουν και να συμβάλουν στην πρόληψη και καταπολέμηση των διακρίσεων.
- Σε κάθε σχολείο να συμφωνούνται οι τρόποι με τους οποίους θα προστατεύονται οι μαθητές από συμπεριφορές διακρίσεων. Η ύπαρξη κανόνων από μόνη τους δεν αρκεί.

Φτιάχνοντας κολλάζ με θέμα
το δικαίωμα στη συμμετοχή
και την έκφραση της γνώμης.
Δεύτερη συνάντηση ΟΕΣ,
Παιδικό Χωριό SOS, Πλαγιάρι,
Θεσσαλονίκη, 14.3.2009

Χρειάζεται οι σχολικοί κανονισμοί να αναφέρονται και στα δικαιώματα των μαθητών, να είναι σε γνώση όλων και να εφαρμόζονται στην πράξη, με συμμετοχή και των παιδιών.

- Οι μαθητές που γίνονται θύματα διακρίσεων από εκπαιδευτικούς ή συμμαθητές τους θα πρέπει να μπορούν να απευθύνονται σε κάποιο υπεύθυνο πρόσωπο, που θα εξετάζει με εχεμύθεια τις καταγγελίες τους και θα ενεργεί για την προστασία τους.
- Τα σχολεία θα πρέπει να έχουν ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς για να βοηθούν στην επίλυση δύσκολων περιστατικών άσκησης βίας και διακρίσεων μεταξύ μαθητών
- Σε σοβαρά περιστατικά διακρίσεων μεταξύ μαθητών, για την αντιμετώπισή τους θα πρέπει να συμμετέχουν και εκπρόσωποι των μαθητών (15μελών ή 5μελών), ώστε να μην εξαντλείται η παρέμβαση στην επιβολή συστάσεων ή κυρώσεων, αλλά να αναλαμβάνονται δράσεις για την αποτροπή τέτοιων συμπεριφορών στο μέλλον.
- Οι εκπαιδευτικοί που προσβάλλουν ή χρησιμοποιούν αθέμιτες διακρίσεις σε βάρος μαθητών, θα πρέπει να υφίστανται συνέπειες από τον διευθυντή ή τον προϊστάμενο της υπηρεσίας.

Για την αντιμετώπιση των διακρίσεων σε βάρος μεταναστών και των προσφύγων, και την ισότιμη κοινωνική τους συμμετοχή, τα μέλη ζήτησαν να μπορούν να απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες τα παιδιά που προέρχονται από άλλες χώρες. Ιδίως για τα παιδιά μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή ήρθαν εδώ σε μικρή ηλικία, η αντιμετώπισή τους θα πρέπει να είναι όπως αυτή των Ελλήνων, και να μην έχουν εμπόδια στην πρόσβαση σε υπηρεσίες και στην προοπτική επαγγελματικής τους αποκατάστασης.

Για τα παιδιά με αναπηρίες, είναι πολύ σημαντικό αφενός να υπάρχει φροντίδα για την μετακίνησή και πρόσβασή τους στο σχολείο (αφού δυστυχώς υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στον τομέα αυτό) αφετέρου να εξασφαλιστεί με κάθε δυνατό τρόπο η συμμετοχή τους στα γενικά σχολεία, όπου κοινωνικοποιούνται καλύτερα. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα να υπάρχουν συνοδοί ή ειδικοί εκπαιδευτικοί για κάθε παιδί που χρειάζεται την συμπαράστασή τους για να φοιτά στο γενικό σχολείο και επιθυμεί να βρίσκεται σε αυτό αντί του ειδικού σχολείου.

Για τα παιδιά που ζουν σε ιδρύματα ή άλλους χώρους φιλοξενίας και σε ανάδοχες οικογένειες, μακριά από τους φυσικούς τους γονείς, αναφέρθηκε ότι χρειάζεται να υπάρχουν ειδικά μέτρα από τους υπευθύνους των ιδρυμάτων ώστε να μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους, να νοιώθουν ισότιμα και να μην στιγματίζονται. Στα σχολεία τους δεν θα πρέπει να δίνεται η εντύπωση της «ειδικής αντιμετώπισης» τους επειδή δεν ζουν μαζί με τους δικούς τους.

Παράρτημα 11.

Πρόγραμμα τέταρτης
συνάντησης ΟΕΣ,
(21-22.11. 2009, Αθήνα)

Σάββατο 21 Νοεμβρίου

10.00 – 12.00	Καλωσόρισμα. Προετοιμασία για τη συζήτηση που ακολουθεί
12.00 – 12.30	Διάλειμμα
12.30 – 13.30	Συζήτηση με την Υπουργό Παιδείας με θέμα «Σχολικοί Κανονισμοί και Δημοκρατική Διοίκηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»
13.30 – 14.30	Συνάντηση - ενημέρωση εκπροσώπων ΜΜΕ
14.30 – 15.30	Φαγητό
15.30 – 16.30	Αξιολόγηση της συζήτησης με την Υπουργό. Ανταλλαγή απόψεων και προτάσεων για την προώθηση των θεμάτων από τον Συνήγορο του Παιδιού και τους Έφηβους Συμβούλους
16.30 – 18.30	Εισαγωγή στο θέμα «Επιθετικότητα και βία μεταξύ συνομηλίκων»

Κυριακή 22 Νοεμβρίου

10.00 – 12.30	Παρακολούθηση της θεατρικής παράστασης «Chatroom» στο Θέατρο Χώρα. Συμμετοχή σε θεατρικό παιχνίδι
12.30 – 13.00	Μετάβαση στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη
13.00 – 13.30	Μικρό διάλειμμα
13.30 – 14.15	Σύνοψη του θέματος «Επιθετικότητα και βία μεταξύ συνομηλίκων»
14.15 – 15.00	Συζήτηση με θέμα «Τι μπορεί να γίνεται στο σχολείο για την προστασία των παιδιών από την άσκηση βίας από συνομηλίκους»
15.00 – 15.30	Αξιολόγηση διήμερου και κλείσιμο της συνάντησης
15.30 – 16.30	Φαγητό

Παράρτημα 12.

Σύνοψη προτάσεων της ΟΕΣ για δραστηριότητες στα σχολεία με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας μεταξύ συνομηλίκων, τέταρτη συνάντηση ΟΕΣ (21-22. 11. 2009)

Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του Συνηγούρου του Παιδιού επέλεξε να περιλάβει το παραπάνω θέμα στον προγραμματισμό της δράσης της για το 2010. Η συζήτηση που έλαβε χώρα στην διάρκεια της 4ης συνάντησής της ΟΕΣ στην Αθήνα, στις 22.11.2009, με συμμετοχή συνεργατών του Συνηγούρου του Παιδιού, ανέδειξε τις παρακάτω ιδέες δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν στα σχολεία, με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της επιθετικότητας και βίας μεταξύ των συνομηλίκων:

- Διεξαγωγή συζητήσεων με τη συμμετοχή μαθητών στις τάξεις – διατύπωση προτάσεων προς τη διεύθυνση του σχολείου.
- Εκτενέστερη ενασχόληση ομάδων μαθητών με το θέμα (π.χ. μέσα από προγράμματα Αγωγής Υγείας).
- Συγκρότηση ομάδων «μεσοθαβητών» μαθητών που αναλαμβάνουν την διαχείριση και επίλυση περιστατικών επιθετικότητας, βίας και συγκρούσεων στο σχολείο.
- Συνεντεύξεις με μαθητές θύτες και θύματα, που γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας και παρουσίασης.
- «Παιχνίδια ρόλων» με έμφαση στην επίλυση συγκρούσεων και στην κατανόηση της θέσης του άλλου.
- Θεατρικές ομάδες, αυτοσχεδιασμοί και παραστάσεις με σχετικά θέματα.
- Δημιουργία αφισών σχετικών με τη θεματολογία.
- Βίντεο και σχετικές ταινίες που γυρίζονται από μαθητές.
- Εικαστικές αναπαραστάσεις – graffiti, κ.ά.
- Προβολές ταινιών με συζήτηση για το θέμα αυτό.
- Εκθέσεις φωτογραφικού ή άλλου υλικού από τα ΜΜΕ ή άλλες πηγές πληροφόρησης.
- Σχετικές έρευνες που διεξάγονται από μαθητές.
- Άρθρα σε σχολικές εφημερίδες ή σε ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.
- Υιοθέτηση κανόνων για τον τρόπο επίλυσης περιστατικών επιθετικότητας και βίας μεταξύ συνομηλίκων στο χώρο του σχολείου.

Τα μέλη της ΟΕΣ πρότειναν η ερχόμενη συνάντησή τους να συνδυαστεί με μια ανοικτή συζήτηση με μαθητές άλλων σχολείων στα οποία κάποιες από τις παραπάνω ενέργειες έχουν ήδη αναπτυχθεί, ώστε να συγκεντρωθούν περισσότερες πληροφορίες και να προωθηθούν προτάσεις για το Υπουργείο Παιδείας. Έτσι προγραμματίζονται δύο συναντήσεις διαλόγου και ανταλλαγής εμπειριών που θα λάβουν χώρα την άνοιξη του 2010.

Παράρτημα 13.

Σύνοψη συμπερασμάτων φύλλου αξιολόγησης, τέταρτη συνάντηση ΟΕΣ (21-22. 11. 2009)

- 1) Τι σου άρεσε κατά τη διάρκεια του διημέρου και γιατί;
Συνάντηση, επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων με Υπουργό Παιδείας.
Θεατρική παράσταση και συνακόλουθη βιωματική δράση.
Παρουσίαση θεματολογίας για το bullying και τη βία μεταξύ συνομηλίκων και οι συνακόλουθες δράσεις.
Περίπατος συνόλου μελών ΟΕΣ στην Πλάκα.
- 2) Τι δεν σου άρεσε και νομίζεις ότι πρέπει να αλλάξει στις επόμενες συναντήσεις;
Πολύωρες συναντήσεις.
Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η επικοινωνία με τα ΜΜΕ.
Μεγάλη διαρροή συμμετοχών μελών της ΟΕΣ τη δεύτερη μέρα (εξ αιτίας φροντιστηρίων και εξετάσεων), που αποδυναμώνει τη συνοχή και τη δυναμικότητα της ομάδας.
- 3) Ποια η γνώμη σου για τις δράσεις του διημέρου (τρόπος παρουσίασης θεμάτων, συνάντηση με Υπουργό και ΜΜΕ, συζητήσεις, βιωματικές δράσεις κλπ); Τι θα πρότεινες να γίνει διαφορετικά στο μέλλον και με ποιο τρόπο;
Χρήσιμες οι συζητήσεις με εστιασμένη θεματολογία.
Ενδιαφέρουσες οι βιωματικές δράσεις.
Αναγκαία η συνέχιση της επικοινωνίας με δημόσιους λειτουργούς.
Περιορισμός της συνολικής ημερήσιας διάρκειας των συναντήσεων της ΟΕΣ.
- 4) Πιστεύεις ότι είχες το ρόλο που θα ήθελες, ως Έφηβος Σύμβουλος, στη λειτουργία του Συνηγόρου του Παιδιού την πρώτη χρονιά της ΟΕΣ;
Παραδοχή της έλλειψης χρόνου που θα έπρεπε να επενδύουν τα μέλη της ΟΕΣ, ώστε να εμπλέκονται ενεργά και συνεχιζόμενα στις δράσεις της ΟΕΣ (π.χ. συμμετοχή στο ηλεκτρονικό φόρουμ τις Κυριακές, όπως συμφωνήθηκε, ενασχόληση με προτεινόμενες θεματικές στα μεσοδιαστήματα των συναντήσεων).
Περισσότερη και πιο εστιασμένη πληροφόρηση για θεματολογίες που αφορούν το Συνηγόρο του Παιδιού και την ΟΕΣ.
- 5) Άλλα σχόλια σου ή ιδέες για τις επόμενες συναντήσεις και τη συνεργασία μας γενικότερα
Μαζικότερη και ουσιαστικότερη συμμετοχή της ολομέλειας των μελών της ΟΕΣ στις συναντήσεις και το ηλεκτρονικό φόρουμ των Κυριακών.
Εντατικοποίηση των επικοινωνιών της ΟΕΣ με λειτουργούς της Πολιτείας
Συστηματοποίηση των επαφών της ΟΕΣ με τα ΜΜΕ.
Οργάνωση τοπικών εκδηλώσεων εισηγήσεις από τα ίδια τα μέλη της ΟΕΣ
Εστιασμένες επισκέψεις του Συνηγόρου του Παιδιού σε σχολεία.
Μικρότερες ανά ημέρα και πιο ευέλικτες συναντήσεις της ΟΕΣ, με πολλές δράσεις και βιωματικά δρώμενα ή λοιπές εκδηλώσεις (π.χ. θεατρικές παραστάσεις κ.λπ.).

ANNUAL

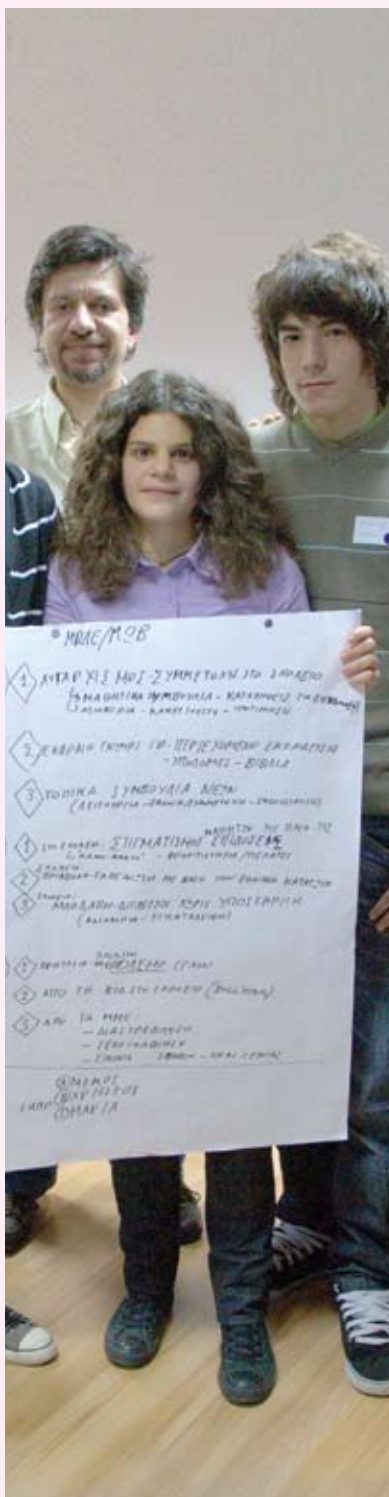
Youth

REPORT

Advisory

Panel

 THE GREEK
OMBUDSMAN

Συνήγορος του Παιδιού

The Greek Ombudsman
Independent Authority

5, Hadjiyanni Mexi Str.
Athens 11528, Greece

Department of Children's Rights
+30 210 7289703
+30 210-7289639

e-mail: cr@synigoros.gr
Website: www.0-18.gr

We warmly thank
Aegean Airlines

for covering the cost of designing
and printing this Report,
as well as for offering free air tickets
to YAP members
and their companions travelling
to and from all our meetings

Introduction

This is a report from the first year of the Youth Advisory Panel (YAP from now on) set up by the Greek Children's Ombudsman in 2009. It constitutes original material and describes the activities of the independent authority which highlight the value of young people exercising their right to freely give their views on matters affecting them, as is clearly stated in article 12 of the UN Convention on the Rights of the Child.

The Children's Ombudsman, which operates within the framework of the Office of the Greek Ombudsman since 2003, has been close to children and young people throughout its existence, listening to their views and concerns during visits to schools, care institutions, hospitals, reform centres, and so on. The creation of the Youth Advisory Panel was a further step in the direction of a more systematic hearing of young people's views, following the practices of corresponding institutions throughout Europe.

George Caminis
The Greek Ombudsman

By communicating on a regular basis with a group of young people (the members of the YAP) the Children's Ombudsman is able to take full advantage of their viewpoint and their contribution in defending and promoting children's rights, which is the Ombudsman's mission.

This report contains the methodology and the content of the meetings of the YAP, the main topics covered in the meetings, as well as the texts produced in collaboration with the YAP. We hope it will be useful to all those working with children and young people, with regard to making the practice of listening to their views more widespread in our society and thus improve the functioning of its institutions towards deeper democracy.

George Moschos
Deputy Ombudsman
for Children's Rights

Part one

---

1 Why the Youth Advisory Panel was created

From the year 2003 and following special legislation (Law 3094/2003), the Greek Ombudsman, in addition to his former areas of jurisdiction, has undertaken the role of Children's Ombudsman. According to this law, the mission of the Children's Ombudsman is to defend and promote the rights of children, as they are defined in the UN Convention of the Rights of the Child (ratified in Greece as Law 2101/1992).

Within the scope of his jurisdiction, the Children's Ombudsman handles complaints pertaining to violations of children's rights, intervening, where necessary, so that proper measures for child protection are taken. He also undertakes initiatives to monitor how and to what extent children's rights are being endorsed, disseminated and implemented, as well as making proposals to the relevant agencies and authorities on the necessary measures to be taken in order to improve children's lives. The Children's Ombudsman regularly visits schools, care institutions and other places where children live, spend time, or are being educated, talks and listens to them on the issues that concern and affect them. In this way he is able to register and obtain a comprehensive view of the situation and the opinions of children and young people in order to convey them to the appropriate public authorities and institutions.

Based on his experience, the Children's Ombudsman deems that **young people are capable of expressing their views with maturity, creativity and commitment** when they are given the opportunity and the responsibility to participate in such processes, and to take initiatives in matters that affect them. Moreover, it has become imperative that children's and young people's voices be heard and taken into account seriously on all issues affecting their daily life, especially in the field of education.

After a great number of visits to schools around Greece, the Ombudsman organized "Days of Dialogue" during the years 2007 and 2008 – these were consultation meetings with youths in Athens and Thessaloniki who came from schools that had already informed their students about the Ombudsman. Out of all these meetings there arose the proposal of forming a group of youths who would systematically assist the Ombudsman in his work by bringing in their views and experience on various matters regarding the implementation of children's rights in Greece.

Youth Advisory Panels exist in many independent children's rights institutions around Europe (Britain, Belgium, France, Ireland, Spain, Norway, Sweden and others) and have provided many interesting results regarding the mission of Children's Ombudsmen.

In September 2008 the Children's Ombudsman decided to form a pilot Youth Advisory Panel with a view to developing a stable relationship with a group of youths who would interact, advise, and work with the Ombudsman so that he would be able to listen and systematically take account young people's views on the issues and topics pertaining to his work.

2 Methodology of selection

The goal of the Children's Ombudsman was the formation of a pilot group of around 20-30 youths with the following criteria

- The participation of an equal number of girls and boys aged 13-17 from all the districts of Greece
- The representation of special groups (disabled youths, immigrants, refugees, youths from minority groups and youths living in care)

For this reason, the Ombudsman collaborated with the Ministry of Education through a circular which was sent to all secondary schools in Greece, informing them about the existence and the mission of the Children's Ombudsman, and the opportunity for youths aged from 13-17 to apply for candidacy in the YAP.

Moreover, the invitation and application form was posted on a special page of the Ombudsman's website, it was sent to NGOs who work with children and youths, as well as to care institutions. At the same time it was broadcasted on the media (radio, tv, and internet). With the help of a group of high school students, the Ombudsman recorded a radio advertisement about the formation of the YAP, which was broadcast as a "social message" on radio stations around Greece following approval by the National Radio & TV Council. Also, a group of students from Art School of Yerakas undertook to make a short advertising video, which was circulated through the internet.

The Ombudsman received 410 applications from youths around Greece. The applications were also signed and endorsed by their parents or guardians. 32 participants were chosen by draw to comply with the above mentioned criteria. This draw took place with the presence of a representative of the Ministry of Education.

After telephone communication and confirmation of their participation, it was decided that during this first pilot period, the YAP would have 30 members. It was also decided that the youths would meet the Ombudsman 3-4 times in the year, and in the meanwhile they could communicate among themselves as well as with the other youths who were not selected.

Because of the interest shown, it was decided to establish the "Community of Youth Advisors", which is constituted by the members of the YAP and the young people who expressed an interest to be in the YAP but were not selected. The members of the Community communicate amongst themselves through an electronic forum of restricted access (made exclusively for them) and exchange ideas and experiences on various areas of their interests, as well as discussing topics related to the implementation of children's rights.

Members of the first YAP were:

George – Theophilos Angeloglou
(Komotini)

Feyrouz Al-Agbari (Serres)

Despoina Alioglou (Thessaloniki)

Eirini –Theodora Varinou (Eretria)

George Vassileiou (Thessaloniki)

George Euthymiadis (Thessaloniki)

Athanasia Ziwga (Larisa)

Georgia Theohari (Pireus)

Bartholomew Katapodis (Paros)

Michael katifidis (Thessaloniki)

Marietta – Eleni Kolokytha (Rhodes)

Vassilis Mazaris (Ikaria)

Tamer Moaud (Athens)

Elli Mouratti (Thessaloniki)

Lambros Dinopoulos (Patras)

Christos Xagoraris (Athens)

Christos Pagidis (Thessaloniki)

Vassiliki Papadopoulou (Kavala)

Sophia Papadopoulou (Giannitsa)

George Christian Paraskiv
(Thessaloniki)

Kaliroi – Maria Peponi (Preveza)

Aristea Rellou (Athens)

Leonidas Rigatos (Kephallonia)

Yiannis Roussos (Athens)

Fatmata – Stefania Sanko (Athens)

Eleni Saranti (Irakleion)

Andonis Tzanidakis (Athens)

Eyangelia Tsatsa (Athens)

Katerina Filippaki (Irakleion)

Maria Chalia (Argos)

Evaluating our work so far.

3rd YAP meeting,

Athens, July 2009

3 Methodology of meetings

The methodology of how the meetings would be conducted was put together by a team of specialists working for the Ombudsman, consisting of two psychologists, two lawyers, a communications expert and an educator.

All meetings have so far been conducted in spaces which host special events, and which are decorated and arranged accordingly (chairs in a circle, relevant posters on the walls, smaller circles for small group work, and so on).

Meetings start with ice-breaking and familiarisation games among YAP members. There follows a general discussion with the Ombudsman or members of his team as facilitators, and then the YAP splits into smaller groups (either by age, choice, or chance) to discuss side issues in order to reach decisions or conclusions. The schedule of the meetings almost always has a fun element, a social or creative group activity (music, theatre, media), which spices up the meeting as a whole. Meetings are open strictly to those working for the Chil-

*Discussion in groups.
3rd YAP meeting,
Athens, July 2009*

dren's Ombudsman as well as certain selected observers only – the general public and those escorting the children (parents, guardians, social workers) are not allowed in. In some sessions the only adults present are the coordinators / facilitators.

The YAP has certain special characteristics as a group, regarding its makeup, its mission and its work, therefore it is approached with a synthesis of methodologies of group work, aiming at their empowerment, experience and task management. At the end of each meeting the members of the YAP are given the opportunity to express their thoughts and feelings about the meeting, by filling in an anonymous assessment sheet as well as discussing how the meeting went, what their expectations were and how they were fulfilled, and so on.

According to international bibliography as well as good practices regarding the functioning of children's and youth groups, it is very important to include fun and game elements – time is given, therefore, to ice-breaking and drama games, as well as general recreation. In the meetings we have had so far, staff members of the Children's Ombudsman, members of the YAP (and on certain occasions, their escorts) have attended

- A percussion music performance (January 2009)
- A performance by youth music groups (rock and Greek music) at the Trilofon High School, Plagiari, Thessaloniki (March 2009)
- Schoolwave Festival (an annual youth music festival) at an open Theatre, near Athens (July 2009)
- "Chatroom", a drama performance at Chora Theatre – this worked not only as recreation but also as food for thought and a vehicle for discussion on the subject of violence (November 2009)
- A long evening walk around the Acropolis which ended in a café, with ice cream and cakes (November 2009)

Alongside meetings, the Ombudsman communicates with the YAP through e-mail, telephone, and face to face (if it is deemed necessary) via a member of staff responsible for communication with youth. Moreover, during the year 2009 the Ombudsman visited many of the YAP members' schools and care institutions and spoke with the members and their classmates and friends about the mission of the YAP and other issues that concerned them.

The Children's Ombudsman, being part of the general Ombudsman, is subject to the law and budget provisions covering the Greek Ombudsman as a whole. As the existence of the YAP had not been initially foreseen (and therefore is not specifically mentioned in the law) there was no provision for the expenses incurring from travel and accommodation of the YAP members and their escorts. For this reason, we managed to obtain sponsorship both for travel expenses (airline tickets) and for hotel accommodation, thanks to Aegean Airlines and the Athens and Thessaloniki Hotels Association.

4 Financing the project

Part Two

The First Meeting

(Athens, 10th – 11th January 2009)

Meeting of the members, agreement on methodology, choice of topics to work on, assignment of tasks

The first meeting of the Youth Advisory Panel took place in Athens, on the premises of the Greek Ombudsman, in the beginning of January 2009, and it lasted two full days. 29 youths participated. The prevailing atmosphere was one of enthusiasm, and the maturity of the participants was a welcome and reassuring element. The meeting had multiple goals:

- To build up team spirit through games and discussions, meals together, a night out on the town
- Training the youths to work together on the issues concerning the Children’s Ombudsman as well as on the specific mission of the YAP (this was done through working groups, plenary discussions, as well as presentations given by the staff of the Children’s Ombudsman)
- Presentation and discussion of the “contract” which the YAP members (and their parents or guardians) were called upon to sign, regarding the role they would be undertaking in order to fulfill their mission as youth advisors. This commitment through a signed ‘contract’ was deemed necessary in order for the youths to be clear on what they were letting themselves in for.
- Selection of the topics and sub topics the Youth panel would be working on throughout the first pilot year of its existence.

The methodology used to select the topics was as follows:

- After discussing children’s rights with the youths in a plenary session, the young people were split into age groups, with a facilitator, where they talked about which issues ensuing from which rights were more important for them.
- Coming back to the larger (plenary) group, they discussed and voted on the topics they had agreed on in their smaller groups.
What was impressive to note, here, was that they were unanimous in their prioritization of the right to participation and having their voice heard in school, family and society as a whole.

The general topics chosen by the YAP for the year 2009 fall under three general categories

- The right to participation and the right to expression
- Discrimination and inequality
- Protection from violence, abuse, neglect and exploitation

In this first two-day meeting, the members of the YAP were given tools to trace and record peer views, as well as ideas on how to promote awareness of children’s rights within their communities. Following this, they were sent samples of questionnaires pertaining to the first topic, which they could use or modify or simply be inspired by, in order to conduct research at school or in their communities.

From the very beginning there was a spirit of mutual esteem and cooperation between the Children’s Ombudsman and his staff and the members of the Youth Panel. Thus, when the Children’s Ombudsman was called upon to

*Discussion in groups.
3rd YAP meeting,
Athens, July 2009*

comment on the events following the murder of a 15-year-old by the police in the area of Exarchia, Athens (in December 2008) in the Greek Ombudsman's e-newsletter, he chose to give the floor to the older members of the YAP, whose interview he publicized.

The second YAP meeting took place in the outskirts of Thessaloniki at the village of Plagiari in the premises of a SOS Children's Village, in mid March. Let it be noted that one of the YAP members actually lives in the Village, and the opportunity to attend the meeting was also given to other teenagers living within the Village.

The YAP was given a talk by the director and staff of the Children's Village briefing them on what the Children's Village was all about. Following this, the YAP had a discussion in plenary about how they fared with their peer research, and later on about the issues of the second 'term' (discrimination and inequality). The goal of the discussion was to share ideas about how they could develop these topics (through research, activism, organisation of events, and so on).

Second Meeting (14th March 2009, Thessaloniki)

Getting the know the SOS-Children's Villages. Presentations of research by the YAP members. Discussions on complaints received by the Ombudsman. Creative workshops. Preparation for the Open Discussion Forum of the next day.

*4th YAP meeting,
Athens, November 2009.*

Certain members of the YAP presented the findings of their research (questionnaires filled in by peers at school) regarding the right of youths to participation. These pieces of work were of excellent, almost professional quality, and they have been posted on our website.

Following these presentations, the YAP discussed various “scenarios” based on real cases received and dealt with by the Ombudsman, and gave their own “fresh” insights on their handling, proposing different measures to be taken in order to safeguard and protect the rights of children. This methodological approach is very valuable as a process of getting young people’s views on issues that affect them. Young people prove to be very knowledgeable and mature as to the needs of their peers, as well as strict and critical in their judgments. Discussing the handling of cases about punishment to students who had disobeyed school rules, they emphasised the need to give the disobedient student the right to defend him/herself in order for the administration of the school to understand the reasons behind committing whatever act. They proposed that schools should try to elicit an agreement and a commitment by the students that they would not disobey the rules again, as well as devise means to compensate for any harm done. Moreover, punishment should be relative to the seriousness of the act committed. The YAP were unanimous in stressing the view that acts of aggression, the use of mobile phones in class, and the recording and dissemination of images and actions without prior consent constitute very serious offences for which there must be appropriate sanctions well to the knowledge of the students. They noted that suspensions should be used sparingly (there is a tendency in many schools to suspend students for any and all offences, regardless of the seriousness of the offence) and expulsion from the school should be regarded as a last resort and after the best interests of the offending youth have been taken into consideration, as it has serious and lasting effects on a young person’s life.

For the creative part of the meeting, the students formed groups with the following tasks:

- Creating a large placard and a few smaller collages with messages of their choice which would decorate and set the scene in the Open Discussion to be held the following day.
- Creating radio messages about the rights of children and youth.

These activities were valuable because they brought the members of the group closer through creating art, and because the end product gave immediate satisfaction. The placard was put up in the conference centre where the Open Discussion was held, and the radio messages were recorded and used in a following meeting where they were processed and actually produced a radio spot.

Within the topic of participation of youths in school society and family that the YAP decided upon in their first meeting, there was included a sub-topic which they decided to go further into: the participation of students in the formation and application of school rules. With the collaboration of the Office for Health Education in the Prefecture of Central Macedonia, this topic was given to student groups from schools in the area in order to further process and develop ideas on.

Groups from about 60 schools took part in a joint Health Education project which aimed at showing the need to co-create school rules with the contribution of teachers, students and parents (let it be noted here, that charters of school rules and regulations do not normally exist in Greek schools, so most rules tend to be unwritten and arbitrarily applied by teachers and administration).

This project was concluded with the event of the Open Discussion which was hosted on the premises of the Thessaloniki International Exhibition Centre where 130 students from 60 schools of Central Macedonia and the members of the YAP took part. The theme of this event was “the role of students in the formation and application of school rules” .

The event was recorded and its minutes were taken down so that they could be used to form conclusions. The summary of the positions adopted by the participants were posted on the Youth e-forum on the Ombudsman’s website, so that they would be further developed and commented upon by the members of the whole of the Youth e-Community, before the formation of a final text of proposals addressed to the Ministry of Education.

Between the second and third YAP meeting, another meeting took place in Thessaloniki. Members of the YAP who reside in Northern Greece as well as members of the e-Community who expressed an interest to be there, got together in a conference room kindly offered by the Goethe Institut of Thessaloniki, in order to develop a radio ‘message’ under the title “I would like my teachers to...” This topic came out of many discussions within the e-forum as well as in the previous YAP meetings. In the meeting of this smaller working group, the participants discussed and evaluated what was written in the e-

Open Discussion
on “the role of students in the formation and application of school rules”
(Thessaloniki, 15th March 2009)

Meeting of Working Group
(Thessaloniki, 9th May 2009)

Members of the YAP and the e-Community get together to develop a radio advertisement promoting children’s rights

*Discussion in groups about discrimination
with members of the e-community.
3rd YAP meeting, Athens, July 2009*

forum, and selected 10 phrases which they recorded, in a more experimental form, with a view to making a full radio 'message'.

The third YAP meeting took place in Athens, in the offices of the Greek Ombudsman, in the beginning of July. The meeting was dedicated to issues pertaining to discrimination and inequality, to the evaluation of the work done so far, and to the planning of new activities.

The YAP members expressed their satisfaction regarding the meetings that had already taken place. The atmosphere and the bonding of the group seemed to be working well, as well as the mutual respect among the members. They noted that it would be useful to organise meetings more frequently, even if those meetings were based more locally. They expressed their concern over doing research and collecting data at school, because they did not all have the support needed either from teachers or from the school administration. For this, they asked for a reference letter by the Ombudsman, explaining his mission and their role as members of the YAP (which was duly given). Regarding the results and conclusions drawn from the Open Discussion in Thessaloniki, they proposed to hold a meeting between the YAP and the Minister for Education, so as to discuss their proposals in person with him or her.

In this meeting there was also a discussion of ideas and proposals on how to prevent and fight against discrimination at school. The youths talked about how painful it is to be a victim of discrimination, stereotyping, and insulting behaviour either by teachers or fellow students on the grounds of race, gender, country of origin, academic performance, dress, religion, external appearance, sexual orientation, health, disability, and so on. Members of the e-Community had the opportunity to take part in this discussion, and this was a rewarding and enriching experience for everyone involved. The youths asked the Ombudsman to contribute to the better training and awareness of teachers regarding these issues, to reinforce child protection, and to give more opportunities to students to learn and comprehend their rights and responsibilities. The youths proposed to strengthen the role of the school councils and to establish regular times for discussion on social issues within the school curriculum.

The next day, a considerable amount of time was given to the rights of children immigrants. After a brief presentation of the laws applying to immigration and their recent changes, members of the YAP expressed their desire to contribute in some way to the Ombudsman cause to safeguard the rights of immigrant children. They were especially concerned about the issue of equal rights and opportunities regarding immigrant children born in Greece (as well as long-term residents of Greece).

Special reference was made to children with disabilities and children in care, and to the special measures needed to ensure their participation in society without restrictions or discrimination. The youths here were strong in their demand that the internationally acknowledged rights of these children should be protected and safeguarded, as well as the need for society as a whole to be

Third Meeting (Athens, 3-4th July 2009)

An evaluation of the work of the YAP so far, participation of members of the e-Community, discussion in plenary about discrimination and inequality.

*Family photo. 1st YAP meeting,
Athens, January 2009.*

made aware of these rights. To deepen the scope of this discussion, this meeting hosted a teenager living in a care institution in Athens, who took part in a European meeting on the rights of children in care as a delegate of her peers (organized by the Council of Europe). She talked to the YAP about her experience at this meeting, as well as about her life away from her natural family.

There followed an exchange of opinions about how the e-forum could be made more attractive and interactive, and it was agreed upon to set aside a specific day and time where members would all be in to talk together.

Lastly, new activities were planned, such as visits of the Ombudsman to schools attended by members of the YAP, the agenda of each visit being decided in collaboration with the hosting member.

Fourth Meeting (Athens, 21-22 November 2009)

Meeting and discussion with the Minister of Education about the issue of school rules and the role of the students in their formation and enforcement. Focusing on the issue of peer violence and aggression, by discussions, activities, attendance of a drama performance.

The fourth meeting was programmed to coincide with the International Day of Children's Rights and the 20th anniversary of the Convention of the Rights of the Child. This meeting was regarded by all participants as the highlight of the YAP's work so far.

The newly appointed Minister of Education, Ms Anna Diamantopoulou, responded to the Children's Ombudsman's invitation (which was accompanied by a formal letter titled "School Rules and Democratic Governance in Secondary Education"), and met the members of the YAP, listened to their views and observations, and answered to their questions. Among the points discussed were the cultivation of democracy within the school environment, the imposing of sanctions, educational assessment, as well as the evaluation of school rules in every school. This meeting was covered by the media, which excited but at the same time caused concerned to the members of the YAP. However, the youths expressed their satisfaction that the Minister gave ear to their

views and answered their questions, even if they were not completely satisfied with the answers given.

The fourth YAP meeting continued with an emphasis on the topic initially agreed upon, that of violence and aggression among peers. There was a short presentation by Ombudsman staff, and participatory games followed. The next day, to stimulate further discussion, the youths watched the play of Enda Walsh “Chatroom” (staged in Chora Theatre). The play is about the internet encounters of a group of young persons in a chatroom, and the relationships, the conflicts, and the dangers that ensue. The performance was given specially for the members of the YAP, and it was followed by a drama game involving the actors, the director, and the youths, the aim of which was to go deeper into the understanding of the characters and their interaction. Both the play and the drama game excited and inspired the youths, who proposed to the Ombudsman to recommend the play to schools and educators.

The final session of this meeting was given to generating ideas about activities that could be organized by schools to raise awareness and prevent incidents of violence and aggression among students. The youths’ proposals were summarized and posted on the Ombudsman’s website.

The Ombudsman made a commitment to invite schools which have adopted initiatives and projects to deal with these issues to report about their experiences and good practices. It was also scheduled that after receiving the reports there would follow meetings with delegates from the aforementioned schools so as to exchange experiences, ideas, and proposals, with the participation of the YAP.

The e-forum of the online Community of Youth Advisors

An innovative feature in the Ombudsman communication with young people, was the creation of a closed forum where young people can discuss in freedom issues pertaining to their rights, their experiences, and other concerns. The e-forum has four sections:

- Communication, meetings, and collaboration – details pertaining to YAP meetings and to common projects of the young people
- Discussions and activities on given topics – where the topics chosen by the YAP are discussed
- Cases and questions that the Ombudsman deals with in his daily work – every month a different case is presented, and the youth are asked how they would have handled it if they were in the Ombudsman’s shoes
- General (miscellaneous) topics – personal, cultural, topical issues and news, anything the young people wish to raise.

The e-forum is open to all the young people who applied for candidacy in the YAP. These are the people who constitute the online Community of Young Advisors (or e-Community). Out of the 410 who applied for candidacy initially,

125 of them expressed their interest to participate in the forum. They were given a personal code and password in order to be able to enter the e-forum. At the end of the year it was decided that the e-forum should open itself to young people whom the Ombudsman meets in his visits to schools and care institutions, if they express an interest and apply for it.

General Comments

Although the Youth Advisory Panel is a practice adopted by many other Children's Ombudspersons around Europe, in one form or another, it is a new, experimental kind of venture for the Greek Children's Ombudsman. Listening and taking account of children's and young people's views is their inalienable right as well as a duty of all the services and institutions catering for children and youth. Through the Youth Advisory Panel and the on-line Community of Young Advisors, the Children's Ombudsman puts to good use the opinions and experiences of young people as impetus and inspiration in fulfilling his work and mission. At the same time he aims at establishing this process as a "good practice" to be followed and copied by other agencies and services dealing and working with young people.

The application of Article 12 of the International Convention of the Rights of the Child is a challenge for all professionals and agencies providing services for children, and so far it has not been fully appreciated or put to use in Greek society. To give an example, the establishment of student councils at schools which was instituted with precisely this aim is not given a proper credit in the minds of teachers, parents or students because it has not been functionally integrated into academic life in most schools.

The Children's Ombudsman's aim and ambition is to establish the existence and function of a Youth Advisory Panel, to improve its shortcomings (if any), illustrating to Greek society two things: first, the value of listening to children's and young people's views, and second its effectiveness when young people are given the opportunity to give their opinions seriously and responsibly and to participate in the formation of policies of those authorities designated by law to promote and protect their rights. It is in this direction that the activities of the YAP is foreseen to develop during the second pilot year of its work in 2010.

Group photo with the Chora Theatre company. 4th YAP meeting, Athens, November 2009.

